

KERÄILIJÄN KOKOELMA PAIKALLISMUSEOSSA

Lauri Nautelan kokoelma osana Nautelankosken museota

Museologian proseminariesitelmä

Turun yliopisto

Kulttuurien tutkimuksen laitos

29.10.2008

Terhi Ykspetäjä-Remes (52671)

TIIVISTELMÄ

Proseminariesitelmäni käsittelee yksityisen keräilijän, lietolaisen Lauri Nautelan keräilyä ja kokoelmaa. Nautela lahjoitti vuosikymmenien keräilynsä tulokset Liedon kunnalle museoitavaksi. Nykyään kokoelmaa luetteloidaan osaksi Nautelankosken museon kokoelmia. Pohdin työssäni, miten yksityishenkilön keräämää kokoelmaa voi määrittellä ja luokitella, millainen kokoelma on ja miten Lauri Nautelan keräily ja kokoelma saavat merkityksiä. Tutkimusaineistoani ovat Lauri Nautelan kokoelma ja näyttelytekstit Nautelankosken museossa sekä Lauri Nautelaan ja hänen kokoelmaansa liittyvät haastattelut, keskustelut sekä sähköpostiviestit. Lisäksi olen käyttänyt keräilyyn liittyvää kirjallisuutta. Lauri Nautelan kokoelma on laaja ja monipuolinen, sitä ei voi yksiselitteisesti määrittellä. Olen luokitellut kokoelman kolmeen osaan, kulttuurihistorialliseen, arkeologiseen ja luonnontieteelliseen kokoelmaan. Lisäksi kokoelma on jaettavissa pienempiin osakokoelmiin, jotka ovat osittain päällekkäisiä. Museokokoelmana Lauri Nautelan kokoelma on pääosin käyttökelpoinen näyttelytoiminnassa ja täydentää hyvin kotiseutumuseon kokoelmaa. Lauri Nautelan kokoelma saa merkitystä niin henkilöön liittyen, paikallisesti kuin kulttuurihistoriallisesti. Se on arvokas osa Liedon paikallismuseota.

Hakusanat:

keräily, kerääminen, keräilijät, kokoelmat, museot, paikallismuseot, Lauri Nautela, Nautelankoski, Nautelankosken museo, Lieto

SISÄLLYSLUETTELO:

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimuskysymykset ja työn rakenne.....	1
1.2. Aiemmat tutkimukset	3
1.3. Lauri Nautelan kokoelma ja muu aineistoni	4
2. LAURI NAUTELA.....	5
2.1. Lauri Nautelan henkilökuva.....	5
2.2. Lahjoitus ja Nautelankoski-säätiön perustaminen	7
3. KERÄILY	8
3.1. Keräily, kertyminen, kasaaminen – keräämisen määrittelyä	8
3.2. Keräilyn motiiveja.....	10
3.3. Museokeräily ja museokokoelmat	13
4. LAURI NAUTELAN KERÄILIJÄN KOKOELMA.....	15
4.1. Kokonaisuus osineen.....	15
4.2. Osakokoelmat.....	16
Esihistorian kokoelma	16
Rahat.....	18
Posliinikokoelma	18
Kaapin aika.....	19
4.3. Keräilyn piirteitä	20
4.4. Esineiden ja keräilyn merkitys	21
5. KOHTI MUSEOKOKOELMAA	23
5.1. Keräilijän kokoelma museotyöntekijän näkökulmasta	24
5.2. Luetteloiminen museokokoelmaksi	25
5.3. Lauri Nautelan merkittävä museokokoelma	28
6. PÄÄTELMIÄ.....	30
LÄHTEET.....	35

LIITTEET

Liite 1. Lauri Nautela ja arkeologi Satu Mikkonen-Hirvonen Nautelankosken sillalla.

Liite 2. Valokuvia Taimelan tilan vanhasta rakennuksesta.

Liite 3. Kaksi lehtileikettä Taimelan tilan vanhan rakennuksen kirjahyllystä.

1. JOHDANTO

Keräilyn tuloksena ovat syntyneet monet yksityisten henkilöiden kokoelmat, jotka luovat perustan useille Suomen, ja maailman, museoiden kokoelmille. Varsinais-Suomessa, Turun lähellä Liedossa, on yksi näistä museoista. Liedon paikallismuseo, Nautelankosken museo, pohjautuu kahteen kokoelmaan: kotiseutumuseon kokoelmaan ja Lauri Nautelan kokoelmaan.

Liedon kotiseutumuseon kokoelman juuret ovat 1950-luvulla. Hakulan kylän Jonkarin umpipihan väentupa lahjoitettiin Liedon kunnalle vuonna 1951 museoksi. Asuinrakennus siirrettiin Vanhan Tampereentien toiselle puolelle tähän tarkoitukseen lahjoitetulle tontille ja vuonna 1955 se avattiin yleisölle kotiseutumuseona. Kotiseutumuseolle alettiin kerätä kokoelmaa ilmeisesti lahjoituksen innoittamana 1950-luvulla. Tarkkoja tietoja kotiseutumuseon kokoelman alkuvaiheista ei ole, sillä esineistöä ei pidetty pääkirjaa. Museossa on myös esineitä, joita ei sinne virallisesti ole lahjoitettu. Esineistön kortistoiminen alkoi vasta vuonna 1969.¹ Kotiseutumuseon kokoelma on edelleen karttuva kokoelma. Lauri Nautelan kokoelma on yksityisen keräilijän kokoelma, jonka Liedon kunta sai lahjoituksena lähes neljäkymmentä vuotta myöhemmin kuin kotiseutumuseoksi lahjoitetun rakennuksen. Lauri Nautelan kokoelma on suljettu kokoelma, joka muodostaa nykyään huomattavan osan Nautelankosken museon esineistöä.

1.1. Tutkimuskysymykset ja työn rakenne

Suurimman osan elämästäni Liedossa asuneena tiesin, että Liedon Asemalla Nautelankosken alueella rakennettiin vuosituhanen vaihteessa uutta museota, Lauri Nautelan museota. Paikallislehdestä olin lukenut joitain artikkeleita asiasta, mutta Lauri Nautelan tekemän kokoelmalahjoituksen aikaan olin vielä niin nuori, ettei museoala ollut ensimmäisenä kiinnostuksen kohteistani. Paremmiin Lauri Nautelan henkilöön pääsin tutustumaan alkusyksyllä 2000, kun tulin Nautelankosken museoon museologian harjoittelijaksi. Lauri Nautelan museossa rakennettiin tuolloin perusnäyttelyä kivikauden ihmisen elämästä sekä myös pysyväksi näyttelyksi jäävää Lauri Nautelan työhuoneen nurkkausta. Minun tehtäväkseni harjoittelijana tuli mm. Laurin huoneen esineistön sijoittelun viimeistely. Lisäksi minua

¹ Asola & Reilander 1984, 1.

pyydettiin kirjoittamaan Lauri Nautelasta lyhyt henkilökuva sekä pieni yleisesitys hänestä keräilijänä. Näin alkoi ensimmäinen lähempi kosketus Lauri Nautelan sekä hänen keräilynsä ja kokoelmansa kanssa.

Kun aloitin harjoittelijana Nautelankosken museossa, sovin museonjohtaja Leena Viskarin kanssa, että teen museologian proseminaarini Nautelankosken museoon liittyen. Eri vaihtoehtoja mietittyämme päädyimme siihen, että esitelmä koskisi Lauri Nautelan keräilyharastusta. Proseminaari jäi harjoittelun aikana tekemättä ja on viivästynyt muun opiskelun ja työnteon vallatessa tilaa ajankäytöltä. Esitelmä on kuitenkin pysynyt ajatuksissa koko ajan, etsinyt muotoaan ja lopullisia kysymyksenasettelujaan.

Proseminaarityössäni on koko pitkällisen ajatuspyörityksen ajan säilynyt päämääränä käsitellä Lauri Nautelaa hänen keräilynsä kautta. Työn keskeiseksi tutkimuskohteeksi ei lopulta kuitenkaan noussut Lauri Nautelan henkilö, vaan hänen keräilynsä tulos: kokoelma, jonka hän lahjoitti Liedon kunnalle museoitavaksi. Tutkimusasetelman muodostavat seuraavat pohdinnan alla olevat kysymykset: Miten yhden henkilön elämäntyönä syntynyttä kokoelmaa voi määritellä tai luokitella? Millainen on Lauri Nautelan kokoelma yksityisenä, museon ulkopuolella kerättynä kokoelmana? Millainen on tästä kokoelmasta luetteloitaessa syntyvä museokokoelma? Minkälaista merkitystä yksityishenkilön keräily ja kokoelma saavat osana paikalliskulttuuria, museota ja museotyötä?

Proseminariesitelmäni aluksi esittelen keräilyä käsittelevää kirjallisuutta sekä kaksi Turun yliopiston museologian oppiaineeseen tehtyä keräilyä ja yksityiskeräilijää käsittelevää proseminariesitelmää. Tämän jälkeen kerron, minkälaiseen aineistoon oma tutkimukseni perustuu. Seuraavaksi esittelen Lauri Nautelan henkilönä ja hänen lahjoituksensa Liedon kunnalle. Luvussa kolme käsittelen keräilyä yleisesti, keräilyyn johtavia motiiveja ja keräilyä museokokoelmien pohjana. Tämän jälkeen lähestyn Lauri Nautelan kokoelmaa keräilijän kokoelmana kertomalla Nautelan keräilystä kokonaisuutena, yrittämällä luoda siihen sopivia määritelmiä sekä tarkastelemalla muutamaa Lauri Nautelan kokoelman osakokoelmaa tarkemmin. Luvussa viisi pohdin keräilijän kokoelmaa museokokoelmana. Lopuksi vedän lankoja yhteen ja luon kokonaiskuvaa Lauri Nautelan keräilystä. Samalla pohdin, millainen merkitys yksityisellä kokoelmalla on paikallismuseon kokoelmana.

1.2. Aiemmat tutkimukset

Keräilystä ja keräilijöistä on kirjoitettu erityisesti 1990-luvulla paljon. Akateemisten tutkimusten ja artikkelien kirjoittajat edustavat monia eri tieteenaloja ja näkökulmia, esimerkiksi museoalaa, sosiologiaa ja etnologiaa. Tästä keräilykirjaviidakosta olen poiminut käyttöni muutamia, joissa kerrotaan keräämisen historiasta niin yleisesti kuin museokokoelmien kannalta, pyritään määrittelemään keräilyä ja pohditaan keräilyn merkitystä.

Ari Pöytäri (1996) lähestyy teoksessaan *Keräilystä kokoelmaan. Sosiologisia ja filosofisia näkökulmia keräilyyn* monipuolisesti sekä keräämistä, kokoelman muodostamista (tai yhtä hyvin muodostumista) sekä keräilijän suhdetta keräämiinsä objekteihin. Hän pyrkii määrittelemään eri keräämisen lajeja ja periaatteita kuitenkin unohtamatta erilaisia poikkeuksia. Pöytärin kirja herätti paljon ajatuksia muun muassa Lauri Nautelan harrastaman keräilyn piirteistä. Hyviä keräilyyn liittyviä käsitteitä löytyi myös Maria Koskijoen (1994) artikkelista *Suomalainen keräilijä*. Koskijoki käsittelee myös kokoelman merkitystä kerääjälleen. Samantapaisista asioista kirjoittaa myös Elina Kiuru (1995) tutkimuksessaan *Rakkaudesta esineisiin. Keräilijän esinesuhde modernin ihmisen haaveiden ja päämäärien kuvastajana*. Keräilyä ja keräilijöitä paljon tutkinut Susan M. Pearce (1992) on kirjoittanut teoksessaan *Museum, Objects and Collections: A Cultural Study* melko laajasti keräilyn kentästä. Pearcen kirjaa olen käyttänyt lähinnä keräämisen motiiveista kirjoittaessani. Jean Baudrillardin (1994) artikkelissa *The System of Collecting* käsitellään keräilyesineiden ja omistamisen merkitystä sekä keräilyä ylläpitävän ”puutteen” voimaa. Sharon Macdonald (2006) käy artikkelissaan *Collecting Practices* läpi modernin keräilyn historian vaiheiden lisäksi keräilyn käytänteitä ja kommentoi mielestäni hyvin monien tutkimusten pyrkimystä lajitella ja arvottaa keräilyä.

Ihmisen suhdetta esineisiin pohtivat Mihaly Csikszentmihalyi (1993) kirjoituksessaan *Why We Need Things* sekä Ruth Formanek (1996) artikkelissaan *Why they collect: collectors reveal their motivations*. Molemmat erittelevät esineiden merkityksiä omistajilleen ja tarvetta kerätä esineitä ympärilleen. Museoiden ja museokokoelmien historiasta olen kirjoittanut pääasiassa Edward P. Alexanderin (1982) teoksen *Museums in Motion: An Introduction to the History and Functions of Museums* perusteella. Miettiessäni Lauri Nautelan kokoelman luetteloimista ja esineiden välittämään tietoa olen lukenut Johanna Lehto-Vahteran (2004) artikkelia *Miksi museo on merkittävä?*

Turun yliopiston museologian oppiaineeseen on tehty kaksi proseminariesitelmää, jotka käsittelevät samantapaisia aiheita ja kysymyksiä kuin oma työni. Tuula Holopaisen (2003) proseminaari käsittelee Edvard August Vainion Turun yliopiston kasvimuseossa olevaa jäkäläkokoelmaa. Tarkastelun kohteena on kokoelman lisäksi E. A. Vainio tiedemiehenä, kerääjänä ja jäkäläkokoelmansa järjestäjänä. Holopainen pohtii esitelmässään myös miten Vainion kokoelman arvoa voidaan määrittellä ja mitata.² Omaa työtäni vielä lähemmäksi tuleva proseminaari on Laura Lotta Anderssonin (2006) tutkimus Vera Saarelan posliinikokoelmasta Suomen kansallismuseossa. Anderssonin tutkimuksen lähtökohtana on kysymys siitä, mikä saa ihmisen keräilemään ja lahjoittamaan keräämänsä esineet museoon. Andersson lähestyy keräilyä miettimällä, mikä tekee keräystä kokoelmasta museologisesti arvokkaan tai kiinnostavan. Työssään hän käsittelee myös lahjoittajan ja museon suhdetta sekä yksittäisten kokoemalahjoitusten suhdetta museon kokoelmakokonaisuuteen.³

1.3. Lauri Nautelan kokoelma ja muu aineistoni

Lähtiessäni tutkimaan Lauri Nautelan keräilyä ja keräilystä muodostunutta kokoelmaa, tunsin astuvani tyhjän päälle. Lauri Nautelan kokoelmaa ei ollut luetteloitu ja järjestetty kuin vain pieneltä osalta. Lauri Nautela oli itse kuollut, joten häneltä ei keräilystä pääsisi kysymään. Nautelan keräilyä ei ollut aiemmin tutkittu, eikä ollut olemassa haastatteluja, joissa esimerkiksi keräämisen motiiveja olisi selvitetty. Lähtökohtana ja pääasiallisena tutkimusaineistonani olisi siis *Lauri Nautelan kokoelma*; esineet, arkistoaineistot, kirjat, valokuvat, kaikki hänen lahjoitukseensa sisältynyt aineisto.

Alustava tutustuminen Lauri Nautelan kokoelmaan alkoi syksyllä 2000. Silloin tutustuin museon esineiden säilytystiloissa sekä sillä hetkellä vielä Laurin kodissa oleviin esineisiin selaamalla, katselemalla, satunnaisotannalla tarkemmin tutkimalla ja luomalla yleissilmäyksiä. Tuolloin selvisi pääasiassa, ettei Lauri Nautelan kokoelmaa ollut helppo hahmottaa kokonaisuudessaan kovin nopeasti. Tutustuminen kokoelmaan tarkemmin jatkui vuonna 2002, jolloin aloitin osa-aikaisena työntekijänä Nautelankosken museossa. Tuolloin tehtäviini kuului mm. Lauri Nautelan kokoelman esineitten digitoimista sekä osallistumista

² Holopainen, Tuula 2003. *Edvard August Vainion kokoelma Turun yliopiston kasvimuseossa*.

³ Andersson, Laura Lotta 2006. *Collection Vera Saarela Suomen kansallismuseossa. Yksityisen kokoelman ja museon suhteista*.

hänen rahakokoelmaansa esittelevän näyttelyn tekemiseen. Edelleen tutustumismatkani Lauri Nautelan kokoelmaan ja keräilyyn on vuosien varrella jatkunut ensin tutkijana ja sitten amanuenssina Nautelankosken museossa. Vaikka en Lauri Nautelaa ehtinyt itse koskaan henkilökohtaisesti tavata, on hän työni kautta tullut omalla tavallaan tutuksi ja läheiseksi henkilöksi. Tästä syystä käytän hänestä tekstissä usein pelkkää etunimeä.

Koko tämän ajan, kun olen työskennellyt Nautelankosken museossa, olen jatkuvasti ollut tekemisissä Lauri Nautelan esineitten kanssa. Näiden vuosien aikana olen käynyt museonjohtaja Leena Viskarin kanssa lukemattomia keskusteluja niin Laurista itsestään, hänen elämästään, keräämisestään, kokoelmastaan ja yksityisen kerääjän kokoelmaan liittyvästä problematiikasta. Tietoni Lauri Nautelasta ja hänen kokoelmastaan perustuukin paljolti näihin keskusteluihin sekä omassa työssäni eri tavoin saamiini tietoihin ja kokemuksiin. Koska en pysty erittelemään milloin ja missä tilanteessa olen tietoja Leena Viskarilta saanut, viittaankin Laurin henkilökuvaa muodostaessani näihin keskusteluihin vain kokonaisuutena Viskari 2000–2008. Koska Nautelankosken museon arkisto on pääosin järjestämättä, olen viitannut vuosien varrella yksilöimättömästä arkistomateriaalista saamiini tietoihin yleisesti merkinnällä NKMA. Omassa työssäni muuten kartuttamaani tietoon en pysty erikseen viittaamaan.

Arvokasta tietoa Lauri Nautelasta ja hänen keräilystään ovat antaneet myös Laurin pitkäaikainen ystävä ja uskottu mies Heikki Pelttari (2005) sekä Laurin esihistoriallista kokoelmaa luetteloinut arkeologi Satu Mikkonen-Hirvonen (2005 ja 2008). Lauri Nautelan seksologista kokoelmaa koskien olen saanut avustavia kommentteja ja mielipiteitä kirjallisuustieteilijä Lasse Kekiltä, sosiologi Kati Mustoselta sekä Lauri Nautelan kokoelmaan tutustuneelta ja Lauri Nautelasta artikkelissaan⁴ kirjoittaneelta Lasse Majurilta.

2. LAURI NAUTELA

2.1. Lauri Nautelan henkilökuva

Tilanomistaja Lauri Nautela (alkuaan Lagerström) syntyi Helsingissä 13. lokakuuta vuonna 1914. Hänet adoptoitiin Lietoon Nautelan kartanoon, jossa hän vietti lapsuutensa ja nuo-

⁴ Majuri, Lasse 2007. Homot Suomen maaseudulla – diplomatiaa ja edustustoja.

ruutensa. Laurin isä John Lagerström kuoli vuonna 1927. Tämän jälkeen Laurin äiti Saida meni naimisiin Eino Marienbergin kanssa. Myöhemmin perheen nimi muutettiin Nautelaksi. Laurille syntyi vuonna 1935 veli, Jaakko.

Lauri Nautela opiskeli aluksi Liedossa yksityisopettajan johdolla ja tämän jälkeen Turussa valmistavassa koulussa. Nautela kirjoitti ylioppilaaksi Turun Suomalaisesta Lyseosta vuonna 1935. Saman syksynä hän muutti Helsinkiin, aloitti opiskelun yliopistossa ja liittyi Varsinaissuomalaisen Osakunnan jäseneksi. Aluksi Lauri Nautela opiskeli maatalous- ja metsätieteitä, myöhemmin geologiaa. Opiskelut katkesivat ensin talvisodan syttymiseen, sitten toistamiseen jatkosodan takia. Sotien välissä ja niiden jälkeen Lauri Nautela opiskeli Helsingin yliopistossa vielä vähän aikaa, mutta ei valmistunut agronomiksi.⁵ Lauri Nautela palasi 1940-luvun lopulla takaisin kotimaisemiinsa Liedon Asemalle. Hän asettui asumaan Nautelan kartanon maille Marttilan taloon. Myöhemmin hän osti läheisestä Mäkkylän kylästä Taimela-nimisen tilan ja muutti pois kartanon pihapiiristä Taimelaan. Lauri työskenteli punnitsijana ja maksun perijänä Nautelan kartanoon kuuluvassa vesimyllyssä yhteensä 16 vuotta. Työnsä myllyssä hän lopetti vuonna 1963.⁶

Lauri Nautelan kiinnostus mennyttä aikaa kohtaan heräsi hänen ollessaan parikymmenvuotias. Laurin eno siivosi vanhaa latoa vuonna 1935. Eno heitti pois esineen, joka muistutti tynnyrinvannetta, mutta ei Laurin mielestä kuitenkaan sitä ollut. Lauri Nautela otti esineen talteen ja lähetti sen Kansallismuseoon tutkittavaksi. Esine osoittautui Petersenin tyyppin miekaksi merovingiajalta, myöhäiseltä rautakaudelta (500–800-luvuilta). Tämä edellä kuvattu tapahtuma toimi kipinäinä Laurin keräily- ja kulttuurihistorialliselle harrastukselle, joka alkoi toden teolla aikuisiässä 1940-luvun lopulla.⁷ Vuosien kuluessa hän keräsi laajan kokoelman: tuhansia arkeologisia löytöjä, laajan kirjaston, raha-, mitali- ja postimerkkikoelmat sekä muuta esineistöä, asiakirjoja ja lehtileikkeitä.

Varsinais-Suomen Liitto palkitsi Lauri Nautelan Aurora-mitalilla vuonna 1993 tunnustukseksi hänen Varsinais-Suomen hyväksi tekemästään kulttuuri- ja kotiseututyöstä. Kolme vuotta myöhemmin kotiseutuyhdistys Lieto-seura myönsi Nautelalle oman tunnustuspalkintonsa, Pietarin avaimen. Molemmat palkinnot luovutettiin Laurille Liedon vanhain-

⁵ Viskari 2000–2008; NKMA, asiakirjat ja Lauri Nautelan paperit; osittain myös Peltari 2005.

⁶ Viskari 2000–2008; TT 24.9.1992.

⁷ Hbl 2.11.1990; Peltari 2005.

kodissa, jossa hän eli viimeiset vuotensa.⁸ Lauri Nautela kuoli sairastettuaan pitkään 5. syyskuuta vuonna 1998, miltei päivälleen kuukautta ennen 84:tta syntymäpäiväänsä. Liitteessä 1. on valokuva Lauri Nautelasta yhdessä arkeologi Satu Mikkonen-Hirvosen kanssa.

2.2. Lahjoitus ja Nautelankoski-säätiön perustaminen

Keräilystä muodostui Lauri Nautelan merkittävä elämäntyö. Tämän työnsä tulokset hän lahjoitti ystävänsä Heikki Pelttarin ehdotuksesta⁹ Liedon kunnalle elokuussa vuonna 1990. Lahjakirja käsitti lahjankohteena Kukkarkosken yksinäistilan, Mäkkylän kylässä sijaitsevan Taimela-nimisen tilan ja sillä sijaitsevat rakennukset, kirjakokoelman, rahakokoelman, postimerkkikokoelman, arkistokokoelman, luonnontieteellisen kokoelman, lasi- ja posliiniesinekokoelman ja kansatieteellisen kokoelman. Lahjakirjassaan Lauri Nautela edellytti kunnalta Kukkarkosken yksinäistilan alueitten säilyttämistä senhetkisessä käytössä (luonnonsuojelu- ja peltoviljelyalueena sekä virkistyskäytössä), kokoelmiensa asianmukaista hoitoa ja nimeään kantavan museon perustamista.¹⁰ Lauri Nautela oli lahjakirjassaan osoittanut Liedon kunnalle varat museonsa rakentamiseen. Lahjoituksen jälkeen Liedon kunta päätti alkaa kehittää Nautelankosken alueesta museo- ja luontoaluetta: vanha vesimylly päätettiin korjata, kotiseutumuseo siirtää entisen myllärintuvan paikalle ja rakentaa uusi Lauri Nautelan museo samaan pihapiiriin.

Liedon kunta ja Lauri Nautela allekirjoittivat Nautelankoski-säätiön säädekirjan elokuussa vuonna 1996 ja säätiö sai perustamisluvan samana vuonna. Nautelankoski-säätiö perustettiin vuonna 1997 huolehtimaan Lauri Nautelan lahjakirjan täytäntöönpanosta. Säätiön tarkoituksiksi määriteltiin lietolaisen kulttuuriperinteen vaaliminen ja tallentaminen sekä Nautelankosken museoalueen ja Kukkarkosken yksinäistilan luonnon, muinaismuistoalueiden ja kulttuurimaiseman säilymisen edistäminen.¹¹ Lauri Nautelan museo valmistui Nautelankosken museoalueelle ja avattiin yleisölle lokakuussa vuonna 2000. Nautelankoski-säätiö hoitaa ja hallinnoi Nautelankosken museota, johon Lauri Nautelan museo kuuluu. Liedon kunta on siirtänyt kaikki museotoimen tehtävät Nautelankoski-säätiölle.

⁸ TT 2.11.1993; TT 1.6.1996.

⁹ Pelttari 2005.

¹⁰ Lahjakirja. 1990; TT 9.8.1990 a ja b; TS 9.8.1990.

¹¹ Säädekirja. 1996; Viskari 2000–2008.

3. KERÄILY

Jonkinasteista keräilyä on arkeologisten löytöjen perusteella todettu olleen jo kivikauden ihmisillä. Heidän asuinpaikoiltaan on löydetty näennäisesti hyödyttömiä kokoelmia, kuten kasoiksi järjestettyjä luonnonesineitä. Vanhin tunnettu tällainen esimerkki on Ranskasta 80 000 vuoden takaa Hyeenan CroMagnon-ihmisen luola-asumuksesta. Luolan ”kokoelma” koostui erikokoisiksi keoiksi järjestettyjen kallojen ja rautakiisujen kappaleista. Joseph Alsop kutsuu tällaista kivikauden ihmisen keräilyä jonkinlaiseksi esikeräilyksi, joka eroaa varsinaisesta ”kypsästä” keräilystä. Alsop pitää varsinaisen keräilyn kriteereinä sitä, ettei keräilyn kohteella ole varsinaista käyttötarkoitusta (tämä kriteeri toteutuu kivikauden ajan keräilyssä), sekä erityisesti sitä, että keräilijä on itse määritellyt tietyn kategorian, johon kuuluvia esineitä hän ottaa haltuun ja luo niistä kokoelman. Tällaisen keräilyn aloittivat Alsopin mielestä 300-luvulla eKr. kreikkalaiset taidekeräilijät, jotka keräsivät taidetta nimenomaan sen itsensä takia.¹²

3.1. Keräily, kertyminen, kasaaminen – keräämisen määrittelyä

Keräilyn sydän on valikoiva kerääminen.¹³ Keräilyn yksiselitteinen määrittely on kuitenkin vaikeaa, ellei mahdotonta. Lukiessa keräilyä koskevaa kirjallisuutta vastaan tulee keräilyn lisäksi useita lähitermejä kuten kasaaminen, haaliminen ja kertyminen.¹⁴ Eri termeille voidaan antaa hyvin samantapaisia määritelmiä. Pöyhtäri kutsuu *haalimiseksi* sellaista keräämistä, joka on valikoivaa, mutta jonka perimmäisenä tarkoituksena on joskus käyttää kerättyjä objekteja. Koskijoki puhuu samasta asiasta nimellä *hamstraus*.¹⁵ Haaliminen (tai hamstraus) muistuttaa keräilyä suunnitelmallisuudessaan. Varsinainen keräily eroaa haalimisesta kuitenkin siinä, että keräilyn päämääränä on enemmän keräilyn kohde sinänsä ja kokoelman muodostaminen kuin kohteen mahdollinen hyödyllisyys.

Valikoitumattomasta keräämisestä Koskijoki käyttää termiä *kertyminen*. Pöyhtäri käyttää samasta asiasta termiä *kasaaminen*. Kertymä on Koskijoen määritelmän mukaisesti ”vain

¹² Kiuru 1995, 28–29 sekä Pöyhtäri 1996, 19–21; molemmat < Alsop, Joseph 1982. *The rare art traditions: The history of art collecting and its linked phenomena wherever these have appeared*. New York: Harper & Raw. (37, 71, 73 ja 191.)

¹³ Pearce 1992, 7.

¹⁴ Englanninkielisissä teksteissä käytetään ainakin termejä ’collecting’, ’gathering’ ja ’accumalating’, (ks. esim. Macdonald 2006, 82) sekä ’collecting’, ’accumalating’ ja ’hoarding’ (ks. esim. Pearce 1992, 48–50).

¹⁵ Pöyhtäri 1996, 18; Koskijoki 1994, 64.

joukko sattumanvaraisia tavaroita”. Kertymä on syntynyt passiivisesti, kun henkilö on säilyttänyt kaikki haltuunsa saamansa esineet. Pöyhtäri kuvaa kasaamista lähes samoin sanoin ja toteaa, että kasa (itse käyttäisin mieluummin sanaa ’kasauma’) ei synny päämäärätietoisesta toiminnan tuloksena tai ohjaamana, vaan lähinnä tahattomasti ja väistämättä. Kasaajalle kerättyjen objektien hyödyllisyys tai hyödyttömyys ei ole tärkeää, ei myöskään keräämisen systemaattisuus tai valikoivuus.¹⁶

Kokoelma toistuu keräilyn määritelmässä avainkäsitteenä. Keräilyn ytimen muodostavat keräilyobjekti ja kokoelma, joita ilman keräilyä ei ole olemassa. Vain kokoelma erottaa keräilyn muista sitä muistuttavista toiminnoista eli kasaamisesta tai haalimisesta.¹⁷ Keräily on tietoista toimintaa, jonka päämääränä on luoda kokoelma eli joukko esineitä, jotka yhdessä muodostavat merkityksen.¹⁸ Keräilyssä on keskeistä se, että kerättävät objektit irrotetaan alkuperäisestä yhteydestään ja liitetään osaksi uutta kontekstia eli kokoelmaa. Kokoelma muodostuu keräilijän hankkimista ja tiettyyn määrittelemäänsä kategoriaan kuuluvista objekteista. Kokoelma ei ole kuitenkaan vain keräilyn aikaansaannos vaan samalla keräilyä ohjaava ideaali.¹⁹ Kokoelma toimii siis eräänlaisena karttana, jonka avulla keräilijä voi suunnistaa tavarapaljoudessa kohti oikeita objekteja ja oman kokoelmansa täydentämistä. Tiukasti kategorisoidussa kokoelmassa tähän karttaa on varmaan merkitty niin valtatiet, sallitut sivupolut kuin suot ja hetteikötkin. Pöyhtäri sanoin ”[k]okoelma on siis sekä toiminnan päämäärä että sen määrittäjä”.²⁰

Koskijoki puhuu kokoelman lisäksi keräilyn selektiivisyydestä. Hän tukeutuu keräilyn kuvauksessaan useamman tutkijan²¹ muotoilemaan määritelmään:

Keräily on valikoivaa objektien (esineiden, ideoiden, olentojen tai kokemusten) toisiinsa liittyvien joukkojen hankkimista, omistamista ja jäsentelyä, joka saa erityismerkityksen siitä kokonaisuudesta (kokoelmasta), jonka joukko muodostaa. Keräilyn avainpiirre on kokoelman kohottaminen erityisasemaan keräilijän elämään liittyvien esineiden joukossa.²²

¹⁶ Koskijoki 1994, 64; Pöyhtäri 1996, 18.

¹⁷ Kiuru 1995, 52; Pöyhtäri 1996, 5, 12.

¹⁸ Macdonald 2006, 82.

¹⁹ Pöyhtäri 1996, 5, 12; vrt. myös Macdonald 2006, 82 sekä Pearce 1992, 66.

²⁰ Pöyhtäri 1996, 12–13.

²¹ Belk et al. 1991.

²² Koskijoki 1994, 59 < Belk, Russel W.; Holbrook, Morris B.; Sherry, John F. Jr. & Wallendorf, Melanie 1991. Collecting in a Consume Culture. – Russel W. Belk (Ed.): *Highways and Buyways: Naturalistic Research from the Consumer Behavior Odyssey*. Association for Consume Research. (178–215.)

Koskijoen mielestä sijoitusmielessä tapahtuva kerääminen ei ole varsinaista keräilyä. Myöskään addiktiivinen tai patologinen keräily ei kuulu enää keräilyharrastukseen. Addiktiivisena hän pitää keräilyä, joka haittaa sosiaalisia suhteita ja jota aletaan pitää epäilyttävänä käytöksenä.²³ Pöyhtäri puolestaan pitää intensiivistä keräilyä positiivisena addiktiona, jossa keräilijä säilyttää käyttäytymisensä ulkoisen hallinnan itsellään.²⁴

Sharon Macdonald toteaa, että keräilyn saralta on tehty paljon tutkimuksia, joissa yksilöidään eri keräämisen tapoja ja keräilyyn kannustavia vaikutteita. Näissä tutkimuksissa tehdään erotteluja erilaisten keräilyjen välillä kuten luokitteleva (taksonominen) – esteettinen, systemaattinen – valikoiva (eklektinen), suunnitelmallinen – impulsiivinen, korkeakulttuurinen – populaarikulttuurinen jne. Tällaiset yritykset erotella keräilyn lajeja ja kohottaa ”oikea” tai ”todellinen” kerääminen ”väärän” keräämisen yläpuolelle pitävät sisällään joko suoraan tai epäsuoraan lausutun moraalisen tuomion. Sen mukaan osa keräilyn lajeista olisi muita merkittävämpiä ja osa taas vähäteltävissä tai nähtävissä merkinä sairaudesta. Macdonald huomauttaakin, että keräily on enemmän kuin vain esineiden keräämistä yhteen. Se on kulttuurisesti merkittävää ja moraalisesti latautunutta toimintaa. Keräily on ihmisen erityisen esinesuhteen ilmenemismuoto, oma tapansa lähestyä sekä materiaalista että sosiaalista maailmaa. Keräilyä ei pidäkään ajatella erillisenä ilmiönä, vaan sitä tulisi ymmärtää muiden ihmisen esinesuhteiden rinnalla.²⁵

3.2. Keräilyn motiiveja

Keräilylle on usein haettu selitystä psykologiasta. Keräilytarpeen on nähty juontuvan lapsuuden kokemuksista, erityisesti seksuaalisista kokemuksista tai niiden tukahduttamisesta, jolloin keräily olisi joko poikkeaman tai jalostetun, muualle suunnatun, vietin ilmentymä. Yksi laajimmille levinnyt käsitys on, että keräily on oman identiteetin ilmaisua. Kokoelma kuvastaa kerääjänsä yksilöllisyyttä ja se voidaan nähdä hänen persoonallisuudestaan kertovien vihjeiden yhteenliittymänä.²⁶

Edward P. Alexander mielestä keräily on voinut perustua kokoelman luomaan turvallisuuden tunteeseen, pyrkimykseen osoittaa sosiaalista asemaa, halun esiintyä asiantuntijana

²³ Koskijoki 1994, 65, 70.

²⁴ Pöyhtäri 1996, 53.

²⁵ Macdonald 2006, 83.

²⁶ Macdonald 2006, 89–90.

tai toiveeseen saavuttaa kuolemattomuutta.²⁷ Kuolemattomuuden ajatukseen viittaavat monet muutkin tutkijat. Susan M. Pearce puhuu keräilystä minän jatkeena. Esineen omistaminen on myös sen kontrolloimista, ja kontrolloinnin kautta esineestä tulee osa itseä. Esineiden hankkiminen on tärkeä osa minuutta ja kokoelmillekin muodostuu ”sukupuoli”. Tällä Pearce tarkoittaa, että naisten ja miesten tyypillisesti keräämät esineet poikkeavat toisistaan (tai niitä kerätään eri tavalla tai ajatuksella) ja kuvastavat näin kerääjäänsä. Kokoelma on minän jatke myös kuolemassa: se on jotain, mitä kerääjä jättää jälkeensä. Keräilijät ovatkin yleensä huolissaan kokoelmansa kohtalosta, sen toivotaan säilyvän kokonaisuutena. Tämä halu estää kokoelman hajoaminen onkin usein motiivina museolahjoitusten taustalla. Kokoelman museoinnilla varmistetaan kokoelman elämän jatkumista, omaa kuolemattomuutta ja oman nimen säilymistä kokoelman yhteydessä.²⁸

Elina Kiuru toteaa, että luomalla kokoelmaa keräilijä toteuttaa kuolemattomuuden ideaa ja kaipuuta. Itsensä näköisen kokoelman kautta keräilijä haluaa kenties osoittaa, että hän elää jollain tavalla myös oman kuolevaisen kehonsa ulkopuolella. Keräiltävien esineiden saamat merkitykset ovat voineet muuttua aikojen kuluessa (esim. statusesine – muistoesine), mutta omistamisen, aistimisen ja toimimisen ilo on säilynyt ennallaan. Kiuru lisääkin Alexanderin luettelemaan keräämisen motiiveihin yhden mielestään tärkeimmistä piirteistä eli hauskanpidon.²⁹ Samantapaisesti Pearce kuvaa keräilyä peliksi, vapaa-ajanviettotavaksi, joka eroaa sekä ajan että paikan suhteen työpäivästä. Ero ansiotyöhön on selvä: keräily on vapaaehtoista, siihen liittyy rituaalinomaista toimintaa ja se pidetään erillään tavallisesta arjesta. Kuten peleihin myös keräilyyn liittyy kilpailua. Keräily antaa mahdollisuuden haaveiluun ja kokoelmat avaavat ovia reaali maailmasta toisiin aikoihin ja paikkoihin.³⁰ Keräilyä voi siis ajatella mahdollisuutena pakoretkeen todellisuudesta, siirtymistä tilaan, jota voi itse hallita ja muokata sitä oman mielensä mukaiseksi.

Maria Koskijoki vertaa keräilyn takana olevaa motiivivia laajasti käsitettyyn totemismiin: keräilijä pyrkii saamaan haltuunsa joko yhteiskunnassa yleisesti pyhitettyjä tai vaihtoehtoisesti itse pyhittämiään esineitä. Näihin omistamisen kautta kontrolloituihin esineisiin muodostuu erityisiä esinesuhteita, jotka ”voidaan nähdä yksilön sopeutumiskeinona individualistiseen massayhteiskuntaan”. Koska modernissa yhteiskunnassa yhteinen käsitys pyhästä

²⁷ Alexander 1982, 9.

²⁸ Pearce 1992, 55–56, 59–63, 65.

²⁹ Kiuru 1995, 65, 78–79, 81.

³⁰ Pearce 1992, 50–51.

ja yhteys tuonpuoleiseen on katkennut, jää yksilölle esineitä keräilemällä ja niihin kiinnittymällä mahdollisuus luoda oma pyhänsä ja yhteytensä ikuiseen.³¹

Ari Pöyhtäri ei niinkään puhu kuolemattomuuden ajatuksesta, vaan pitää merkittävänä keräilyn toimeenpanevana ja sitä ylläpitävänä voimana kaipuuta. ”Keräily herää kaipauksen myötä ja jatkuu vain niin kauan kuin kaipauskin.” Jos kaipauksen kohde keräilyn myötä saavutetaan, se voi lopettaa kaipuun ja sitä myötä keräilyinkin. Pöyhtäri erottelee keräilyn motiivina neljä eriluonteista kaipuuta: nostalgisen kaipuun, kaipauksen nautintona, kokoelman kaipuun ja täydellisyyden kaipauksen. *Nostalginen kaipuu* kohdistuu menneeseen aikaan tai etäiseen paikkaan. Keräiltävän objektin myötä mennyt hetki tuodaan lähemmäksi elettävää hetkeä. Keräilyobjekti toimii muistamisen apuvälineenä, joka kykenee välittämään tuota mennyttä aikaa nykyisyyteen. Menneisyys kiteytetään tähän välittävään esi- neryhmään ja kaipuun lähteenä on enemmän etäisyys nykyhetkeen kuin todellinen kaivattu aika tai paikka. Kun kaipauksen tunteesta nautitaan enemmän kuin kohteesta, on kyse *kaipauksesta nautintona*. Keräily on toimiva tapa jatkaa kaipaamista: voi pyrkiä lähemmäksi kaipuun kohdetta, jotain alkuperäistä, jonka todellinen saavuttaminen on kuitenkin lopulta mahdotonta. Keräilijöille ominaista onkin *kokoelman kaipuu*, tarve liittää objekteja yhteen. Keräily toimii välineenä ideaalisen hyvän kaipuuseen. Kokoelman osien liittäminen toisiinsa mahdollistaa haaveilun ja kokoelman osat toimivat siltoina kohti ideaalista hyvää, täydellistä kokoelmaa. Kun keräilyn kaiken ylittäväksi päämääräksi nousee kokoelman kokonaisuus, tulee kokoelman muodosta lopulta keräilyn sisältö. Keräilijälle tärkeintä on, että kokoelmasta puuttuu objekti/objekteja, joita tavoitella. Merkitystä ei ole sillä, millaisena keräilijä objekteja pitää, oleellista on vain *täydellisyyden kaipaus*. Täydelliseen kokoelmaan liittyy paradoksi: vain vajaana kokoelma ylläpitää toimintaa, keräilyä ja täydellisyyden kaipuuta.³²

Jean Baudrillard puhuu tästä samasta vajauksesta ja esineen arvosta, joka muodostuu juuri esineen poissaolosta:

- - an object only acquires its exceptional value *by dint of being absent*. It is not just a matter of glamour of a miracle. What we have begun to suspect is that *the collection is never really initiated in order to be completed*. Might it not be that the missing item in the collection is in fact an indispensable and

³¹ Koskijoki 1994, 56–57.

³² Pöyhtäri 1996, 103–110.

positive part of the whole, in so far as this lack is the basis of the subject's ability to grasp himself in objective terms?³³

Vaikka tämä jatkuva vajuus ja kokoelman epätäydellisyys voi vaikuttaa kärsimykseltä, on se kuitenkin keräilyssä oleellinen tekijä. Baudrillardin mielestä onkin syytä onnitella keräilijää, joka ei ole onnistunut saamaan haltuunsa kokoelman viimeistä täydelliseksi tekevää esinettä, sillä se merkitsisi kerättävän asian kuolemaa.³⁴ Vajauksen tilan luominen ei keräilyssä ole kuitenkaan vaikeaa, sillä aina voi määritellä keräilyn kohteen rajat uudelleen tai aloittaa uuden kokoelman keräilyn.³⁵ Jos keräilijä kerää samanaikaisesti useampaa kokoelmaa, on hänen käytännössä hyvinkin helppo pitää yllä vajauden tilaa: aina jostain kokoelmasta puuttuu osia. Useampaa kokoelmaa kerättäessä ei ehkä myöskään keräilyn rajoja ole määritelty kovin tarkkaan, tai niitä on ainakin helppo tarvittaessa venyttää. Näin epätäydellisyyden tilaa ja keräilyä voidaan jatkaa loputtomiin.

3.3. Museokeräily ja museokokoelmat

Museoitte ja museokokoelmien juuret ovat antiikin ajalla. Julkisia kokoelmia oli muun muassa kreikkalaisissa temppeleissä ja roomalaisissa puutarhoissa, teattereissa ja kylpylöissä. Myös yksityiset henkilöt keräsivät kokoelmia. Antiikin ajan esinekokoelmilla ajateltiin olevan esteettistä, historiallista, uskonnollista tai maagista merkitystä. Ne ovat voineet olla myös taloudellisen turvan luoja tai sosiaalisen arvovalan osoittamista.³⁶ Laajassa mielessä instituutioksi mielletyt varsinaiset museot syntyivät Italiassa 1400-luvun puolivälissä.³⁷ Uuden ihmiskeskeisen maailmankuvan myötä ihmistä ympäröivään maailmaan suhtauduttiin eri tavalla kuin ennen. Taikauskosta alettiin luopua ja otettiin ensimmäiset askeleet kohti tieteellistä metodia.³⁸ Kokoelmien inventoiminen ja luettelominen ovatkin renessanssin ajan tuotetta.³⁹ Taiteen ja luonnon kuriositeettien lisäksi alettiin kerätä kaikkea mahdollista, niin eläin- ja kasvikuntaan kuuluvia näytteitä kuin ihmisen valmistamaa ja ihmisen toiminnasta kertovaa esineistöä. Historialliset museot alkoivat kehittyä omiksi museoikseen.⁴⁰ Ensimmäiset yliopistojen museot perustettiin 1600-luvulla.⁴¹

³³ Baudrillard 1994, 13

³⁴ Baudrillard 1994, 13.

³⁵ Pöyhtäri 1996, 112.

³⁶ Alexander 1982, 7, 9.

³⁷ Pearce 1992, 1.

³⁸ Alexander 1982, 8.

³⁹ Macdonald 2006, 83–84.

⁴⁰ Heinonen & Lahti 1996, 25, 27.

Museoiden alkuvuosisatojen ajan kokoelmat järjestettiin esteettisin perustein tai luokiteltiin teknisten ominaisuuksien perusteella kronologisesti tai tyyllillisesti. Näyttelyiden tarkoitus muuttui 1800-luvulla: esineitä alettiin asettaa esille huoneisiin aikakausien mukaisesti. Näin kävijälle luotiin mielikuvaa kansallisen historian vaiheista.⁴² Useita kansallismuseoita syntyi uusien kansallisvaltioiden symboleiksi.⁴³ Saman vuosisadan lopulla muotoutui nykyinen käsitys museosta julkisena laitoksena, joka tieteellisin ja kasvatuksellisin perustein kerää, säilyttää ja pitää esillä kokoelmiaan.⁴⁴ Modernia museota voidaan pitää renessanssin humanismin, 1700-luvun valistuksen sekä 1800-luvun demokratian tuotteena.⁴⁵

Museoita, kuten keräilyäkään, ei ole olemassa ilman kokoelmia. Riippuen museosta ja sen toimialasta kokoelmia voi olla yksi tai useita. Museot jaotellaan eri tyyppeihin kokoelmiensa perusteella. Suomessa jako on tehty kulttuurihistoriallisten, luonnontieteellisten ja taidemuseoitten kesken. Museoiden keruutoiminnan tulisi olla aktiivista, niin että museot itse päättävät mitä kokoelmiinsa keräävät, mitä niistä puuttuu, ja hankkivat kokoelmista puuttuvat esineet.⁴⁶ Käytännössä tähän ei monellakaan museolla ole resursseja. Kulttuurihistoriallisten museoiden kohdalla usein ainut tapa kartuttaa esinekokoelmia on ottaa vastaan lahjoituksia. Kokoelmien kerääminen ei tällöin ole aktiivista. Museon kokoelmapolitiikan mukaan määriteltäviä ”puuttuvia esineitä” ei pystytä etsimään, vaan voidaan valikoida tarjolla olevasta esineistöstä. Tällöin museon keruun aktiivisuus tarkoittaakin sitä, että museo pitää itsellään oikeuden päättää, mitä esineitä otetaan lahjoituksena vastaan ja mitä näistä lahjoitetuista esineistä liitetään museon kokoelmiin.

Kulttuurihistoriallisista museoista monet ovat syntyneet yksityisen keräilijän vuosikautia kestäneen keruun tuloksena. Tällaiset kokoelmat voivat olla museolle monikäyttöisiä aarteita, mutta yhtä hyvin ne voivat olla merkityksettömiä. Museoiden hankintapolitiikan päämääräksi määritellään yleensä yleisyys, tyypillisuus, merkittävyys ja alue.⁴⁷ Tämä ei useinkaan toteudu keräilijän kokoelmaan nojaavassa museokokoelmassa, ei tosin aina museoittenkaan keräämissä. Lahjoituskokoelmaan perustuva museo voi jäädä kuvaksi yksityisen kerääjän esineistöstä, joka kerääjän kuoltua on menettänyt merkityksensä. Kerääjää

⁴¹ Alexander 1982, 8.

⁴² Alexander 1982, 9–10.

⁴³ Macdonald 2006, 85.

⁴⁴ Heinonen & Lahti 1996, 36.

⁴⁵ Alexander 1982, 8.

⁴⁶ Heinonen & Lahti 1996, 72,77.

⁴⁷ Heinonen & Lahti 1996, 82.

kuvaava museokokoelma ei mielestäni ole ongelma, jos kyseessä on henkilömuseo. Tällöin museon tuleekin kuvastaa sitä yksittäistä ihmistä (mesenaattia, keräilijää, kulttuuripersoonaa), jonka lahjoituksen tai elämäntyön esittelyyn museon toiminta-ajatus perustuu. Jos paikallismuseon alueen kulttuurista antama kuva perustuu vain yhden keräilijän kokoelmalle, on suuri vaara siinä, että jokin, tai pahimmassa tapauksessa kaikki, kokoelmapolitiikan päämääräkriteereistä⁴⁸ jää toteutumatta. Esillä saattaa silloin olla esimerkiksi vain keräilijän kauniiksi katsomia esineitä, joilla ei ole yhteyttä museon edustamaan seutuun.

4. LAURI NAUTELAN KERÄILIJÄN KOKOELMA

Lauri Nautelan lahjoitus, kiinteistöt esineistöineen, tuli Nautelankoski-säätiön haltuun pääasiassa sellaisena kuin Lauri oli sen jättänyt muuttaessaan Liedon vanhainkotiin. Osa Taimelan tilan ulkopuolella olevasta esineistöstä (esim. Marttilan talon esineitä ja esihistoriallisen kokoelman esineistöä) oli luetteloitu jo Laurin eläessä. Asuinrakennuksista ei ollut siivottu mitään pois, jäljellä olivat Laurin elämisen jäljet. Pääsin harjoittelijana ollessani tutustumaan Taimelan tilan molempiin rakennuksiin ja näkemään omin silmin, millaista oli keräilijän valtakunnassa, jossa kaikki tila oli käytetty keräilyesineiden säilytykseen. Rakennuksissa saattoi aistia Laurin läsnäolon, ja paikoillaan olevat esineet (niin käyttöesineet kuin keräilyobjektit) loivat mielikuvaa Lauri Nautelasta. Liitteessä 2 on valokuvia Taimelan tilan vanhasta rakennuksesta.

4.1. Kokonaisuus osineen

Lauri Nautelan kokoelmaa ei ole helppo määritellä, suomen kielen termit eivät tunnu riittävän kattamaan sen monia puolia. Luodessani termistöä Lauri Nautelan kokoelmalle joudun tekemään sen liittämällä erilaisia määreitä kokoelma-sanaan. *Lauri Nautelan keräilijän kokoelmalla* tarkoitan hänen lahjoitustaan kokonaisuutena sisältäen kaiken sen hänen keräämänsä tavarahan, jonka hän lahjakirjallaan osoitti Liedon kunnalle. Tämä lahjoitus / keräilijän kokoelma on jaettavissa kolmeen erityyppiseen *osaan*: kulttuurihistorialliseen kokoelmaan, arkeologiseen kokoelmaan sekä luonnontieteelliseen kokoelmaan (lähinnä geologiset kivilajinäytteen). Näiden lisäksi lahjoitukseen kuuluivat esineinä myös Lauri Nautelan Taimelan tilalla olevat käyttöesineet.

⁴⁸ Em. yleisyys, tyypillisuus, merkittävyys ja alue.

Tämän edellä mainitun kolmijaon ohella keräilijän kokoelma voidaan jakaa useaan pienempään *osakokoelmaan*, joita ovat esimerkiksi kirjasto, rahat, lasikokoelma ja arkistoaineisto. Nämä osakokoelmat eivät ole selkeärajaisia, vaan osittain ristikkäisiä kolmijaon osien kanssa ja jopa itsensä kanssa. Näin esimerkiksi *lasit* ja *kirjasto* voidaan laskea kulttuurihistoriallisen kokoelman osakokoelmaksi. Toisaalta osa kirjastosta voidaan laskea kuuluvaksi luonnontieteelliseen kokoelmaan. *Arkeologisesta kokoelmasta* puhuttaessa siihen luetaan arkeologiset löydöt, mutta jos puhutaan *esihistoriallisesta osakokoelmasta*, lasketaan siihen kuuluvaksi löytöjen lisäksi alaa käsittelevä kirjallisuus ja lehtileikkeet. Samoin voidaan puhua *arkistoinaistosta* omana osakokoelmanaan tai *seksologisesta kokoelmasta*, johon kuuluu esineitä, kirjoja, kuvia ja muuta arkistoinaistoa. Eri kokoelmien, osien ja osakokoelmien rajat jäävät siis häilyviksi ja termit päällekkäisiksi.

4.2. Osakokoelmat

Lauri Nautelan kokoelma on niin laaja ja monipuolinen (osittain jopa rönsyilevä), että sitä ei voi kokonaisuudessaan esitellä. Jotta kokoelmasta isompana kokonaisuutena saisi kuitenkin jonkinlaisen kuvan, olen valinnut hieman tarkemmin esiteltäväksi neljä osakokoelmaa. Osakokoelmista on pääosin luetteloitu museokokoelmaan esihistorian kokoelma, rahat sekä posliinikokoelma. Kaapin ajan kokoelma eli Laurin seksologinen kokoelma odottaa vielä tutkimista ja järjestämistä.

Esihistorian kokoelma

Lauri Nautelan aiemmin herännyt kiinnostus esihistoriaa ja arkeologiaa kohtaan syveni 1950-luvulla varsinaiseksi harrastukseksi arkeologi Matti Huurteen inventoidessa Liedon muinaisjäännöksiä. Lauri kulki Huurteen mukana kahdessa roolissa, sekä oppaana että oppilaana. Huurteelta Lauri sai käytännön oppinsa arkeologian inventointimenetelmistä.⁴⁹ Noin kuukauden ajan kestäneen inventoinnin aikana Matti Huurre asui Nautelan kartanossa ja tutustui sen väkeen. Lauri Nautela oli tätä ennen jo harrastanut arkeologiaa jonkin verran, mutta Huurteen tapaamisen myötä hän kiinnostui muinaisjäännösten inventoinnista. ”Laurilla oli kiinnostusta jo valmiiksi, mutta yhteinen retkeily sai hänet paneutumaan enemmän asiaan”, muistelee Huurre. Lauri ei kulkenut Huurteen mukana koko inventointi-

⁴⁹ Lehtonen 2000; Huurre 2008.

aikaa, mutta he tekivät lukuisia yhteisiä retkiä Liedon alueella.⁵⁰ Lauri Nautela ilmoitti vuonna 1957 kansallismuseoon Kukkarokoskella tekemistään löydöistä, minkä jälkeen alue tuli arkeologisen tutkimuksen tietoon. Kaikkiaan Lauri Nautelan merkitys Liedon kivikautista asutusta tutkittaessa on merkittävä, sillä hän on löytänyt suuren osan nykyisin tunnetuista lietolaisista kivikauden asuinpaikoista. Laurin pääasiallinen keino etsiä merkkejä esihistoriallisesta asutuksesta oli peltojen pintapöimintä.⁵¹

Inventoinnin loputtua Lauri Nautela paneutui arkeologian harrastukseensa yksinään. Matti Huurre vieraili 1960-luvun alussa Laurin luona ollessaan inventointimatalla lähipitäjissä. Tuolloin Laurilla oli jo kotonaan melkoiset arkeologiset kokoelmat, joita hän Huurteelle esitteli. Myös tällä kertaa Matti Huurre ja Lauri Nautela kulkivat yhdessä Aurajoen varressa.⁵² Muinaistieteellisessä toimikunnassa (Museoviraston edeltäjä) tiedettiin Laurin kokoelmasta, mutta asiaa katsottiin pitkään läpi sormien. Koska yksityishenkilöt eivät olisi saaneet pitää hallussaan arkeologisia kokoelmia, Muinaistieteellisessä toimikunnassa keskusteltiin, miten Lauri Nautelan kokoelmaan tulisi suhtautua. Asiaan ei kuitenkaan puututtu, koska katsottiin kokoelman olevan sen verran luotettavissa käsissä, että löytöjen ei uskottu hajoavan maailmalle. Lauri Nautela oli myös vakuuttanut lahjoittavansa kokoelmansa Turun yliopistolle.⁵³

Arkeologi Satu Mikkonen-Hirvonen luetteloi Lauri Nautelan löytöjä kahteen otteeseen, vuosina 1990 ja 1995. Tuolloin luetteloitiin lähes 10 000 arkeologista löytöä.⁵⁴ Mikkonen-Hirvosen tehtävänä oli erotella esineistöstä oikeat arkeologiset löydöt sekä puhdistaa ja luetteloida ne. Puhdistamisessa oli suuri työ, sillä Lauri oli säilyttänyt löytöjä muun muassa marmeladi- ja suklaarasioissa ja löydöt olivat välillä hyvinkin tahmeita.⁵⁵ Löydöt ovat pääasiassa kivikaudelta, keramiikkaa on myös rautakaudelta. Löytöpaikkoja on toistasataa ja ne sijaitsevat tasaisesti eri puolilla Lietoa.⁵⁶ Lauri Nautela on tunnettu kokoelmaansa kuuluvista lukuisista iskoksista eli kiviesineiden työstössä syntyneistä terävasärmäisistä kivensirpaleista. Iskosten lisäksi kokoelmaan kuuluu myös kvartsi-, pii- ja kivilajiesineitä ja niiden katkelmia sekä saviastioiden paloja. Lietolaisten löytöjen lisäksi Lauri Nautelan koko-

⁵⁰ Huurre 2008.

⁵¹ Lehtonen 2000.

⁵² Huurre 2008.

⁵³ Huurre 2008; osittain myös Torvinen 2008.

⁵⁴ TT 19.10.1995.

⁵⁵ Mikkonen-Hirvonen 2008.

⁵⁶ TT 19.10.1995.

elmassa on esineitä Turusta, Aurasta, Piikkiöstä ja Maskusta. Mukaan kuuluu myös vasarakirves Maskun Kankaisista. Omien löytöjensä lisäksi Lauri kartutti jonkin verran kokoelmaansa ostamalla muinaisesineitä.⁵⁷ Lauri sai löytöjä myös lahjoituksena. Lauri Nautelan esihistorialliseen kokoelmaan kuuluu arkeologisten löytöjen lisäksi varsin laaja kokoelma alaan liittyvää kirjallisuutta.

Rahat

Lauri Nautelan rahakokoelmassa on luetteloituja rahoja noin 5 000 ja luetteloimattomia tuhatkunta.⁵⁸ Rahat ovat suurimmaksi osaksi kolikoita. Lauri Nautela keskittyi rahojen keräilyssään pääasiassa Suomessa käytössä olleisiin rahoihin. Suomalaisten rahojen lisäksi kokoelmaan kuuluu Ruotsin ajan äyreyä, killinkejä ja taalereita sekä myöhempiä venäläisiä rahoja. Suomen kultarahoja Lauri onnistui keräämään laajan valikoiman, samoin 1930-luvun metallirahasarjaan kuuluvia suurikokoisia alumiinipronssirahoja sekä kuuluisia nikkelimarkkoja.

Suomen rahojen lisäksi Lauri Nautelan tavoitteena oli kerätä kokoelma, joka kertoisi, minäkalaisia rahoja on ollut käytössä eri maissa. Ulkomaisten rahojen osuus jäi suomalaisia vähäisemmäksi, mutta kokoelmasta löytyy kuitenkin rahoja joka maanosasta. Lauri Nautela ei numismaatikon tavoin erikoistunut johonkin tiettyyn rahakeräilyn alueeseen vaan oli yleiskeräilijä. Hän ei ollut mukana rahakeräilijöiden toiminnassa. Osan kokoelmansa rahoista Lauri sai lahjoituksena lietolaisilta, jotka tiesivät hänet keräilijäksi. Juhlarahat hän hankki tavallisesti heti ensimmäisenä myyntipäivänä pankista.

Posliinikokoelma

Lauri Nautelan posliinikokoelmasta on luetteloitu yli 1 000 esinettä, jonkin verran esineistöä on vielä luetteloimatta.⁵⁹ Luetteloituista esineistä noin 850 on määritelty fajanssiksi, runsaat 200 posliiniksi ja loput kivitavaraksi tai yleisemmin keramiikaksi. Lauri on posliineja kerätessään suosinut kotimaista tuotantoa, yli puolet esineistöstä on Arabian valmis-

⁵⁷ Lehtonen 2000; osittain myös Mikkonen-Hirvonen 2005 sekä TT 19.10.1995.

⁵⁸ Lauri Nautelan kokoelma sekä Ykspetäjä 2002. Koko alaluku perustuu työni kautta saamiini tietoihini sekä Nautelankosken museon rahanäyttelyyn kirjoittamaani tekstiin.

⁵⁹ Lauri Nautelan kokoelma sekä Vesänen 2005. Olen tässä alaluvussa kokonaisuudessaan käyttänyt Elina Vesäsen Nautelankosken museon posliininäyttelyä varten kirjoittamaa tekstiä sekä työn kauttani kokoelmasta saamiini tietoja sekaisin voimatta tarkkaan eritellä mikä tieto on mistäkin.

tamia. Tämän lisäksi joukkoon mahtuu pienenpienkin suomalaisten valmistajien tuotantoa. Ulkomaisista valmistajista on edustettuna ainakin ruotsalaiset, venäläiset, saksalaiset, englantilaiset, ranskalaiset, kiinalaiset ja japanilaiset. Kokoelmaan kuuluu venäläisen Kuznetsovin ja ruotsalaisen Rörstrandin tehtaiden tuotteita sekä ainakin yksi Euroopan ensimmäisen posliinitehtaan Meissenin valmistama esine.

Eniten Lauri Nautelan posliinikokoelmassa on kahvikuppeja ja lautasia. Lisäksi siihen kuuluu mukeja, vateja, kulhoja, maljakoita, kannuja ja kaatimia sekä muita tarjoiluun liittyviä astioita. Astioiden lisäksi kokoelmassa on joitain veistoksia ja patsaita sekä muutama pienoismalli. Lauri Nautela ei missään vaiheessa keskittynyt keräämään yksinomaan tietyn aikakauden, tehtaan, tyyliuunnan, sarjan tai astialajin esineitä. Kokoelmasta löytyy monenlaista, myös rikkiäisiä sekä liimaamalla tai kipsillä korjattuja astioita. Kokoelman erikoisin, ja kerääjälleen tunnusomaisin, piirre lienee posliininsirpaleet, joita Lauri keräsi muun muassa palaneiden talojen raunioista. Näitä sirpaleita Lauri puhdisti, lajitteli, merkitsi (esimerkiksi mahdollinen valmistaja tai valmistusajankohta) ja liimaili kasaan kotonaan – ja liitti ne osaksi keräilijän kokoelmaansa.

Kaapin aika

Lauri Nautelan varmasti kaikkein yksityisin kokoelma on hänen seksologinen⁶⁰ kokoelmansa. Laurin ystävän Heikki Pelttarin arvio on, että se oli myös hänelle henkilökohtaisesti tärkein kokoelma ja suurimman kiinnostuksen kohde.⁶¹ Olen nimennyt seksologisen kokoelman tässä työssä Kaapin ajaksi. Nimi viittaa 1950- ja 1960-lukuun, jolloin seksuaalinen poikkeavuus pidettiin julkisuudelta piilossa.⁶² Suomessa homoseksuaalisuus oli rikos vuoteen 1971 saakka ja tautiluokituksesta homoseksuaalisuus poistui kymmenen vuotta myöhemmin. 'Kaapin aika' termiä ehdotti käytettäväksi Lasse Kekki: ”Kaapin aika on hyvin relevantti termi ja se tarkoittaa juuri Laurin aikalaisia; aikaa jolloin homous ei ollut näkyvässä, mutta kuitenkin tiedossa”.⁶³

⁶⁰ Seksologia tarkoittaa seksuaalisuutta tutkivaa tiedettä.

⁶¹ Pelttari 2005.

⁶² Kuvausta tästä ajasta voi lukea Tuula Juvosen (2002) väitöskirjasta *Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia*, erityisesti sivulta 83 eteenpäin.

⁶³ Kekki 2006.

Kaapin aika -kokoelma on tällä hetkellä täysin tutkimatta. Sen suuruutta en osaa edes arvioida. Varmaa on, että Lauri Nautela keräsi tätä kokoelmaa vuosikymmenet hyvinkin systemaattisesti. Harrastus ei jäänyt pelkäksi kokoelman keruuksi, vaan Lauri liittyi jäseneksi Psyke ry:hyn.⁶⁴ Kaapin aika -kokoelmaan kuuluu lukuisia seksuaalisuutta ja sen eri puolia käsitteleviä kirjoja, niitä Laurilla oli yhden huoneen koko seinä täynnä. Lisäksi kokoelmassa on suuri joukko kotimaisia ja ulkomaisia pornografisia julkaisuja, valokuvia (niin valokuvapaperikuvia kuin lehdistä leikattuja), postikortteja sekä joitakin taide-esineitä, lähinnä veistoksia. Laurin aktiivista suhtautumista Kaapin aika -kokoelmaan kuvaa uskomaton määrä alaa koskevia lehtileikkeitä, joihin hän on talteen ottamisen lisäksi tehnyt runsaasti alleviivauksia sekä omia merkintöjään.

4.3. Keräilyn piirteitä

Lauri Nautela oli kerääjänä hyvin monipuolinen ja ahkera.⁶⁵ Hän ehti vuosikymmenien aikana kerätä laajan kokoelman, joka kuvastaa hyvin hänen kiinnostustaan kulttuurihistoriaa ja arkeologiaa kohtaan. Kulttuurihistoriallisen kokoelman suurin kokonaisuus (osakokoelma) on kirjasto, joka Laurin omien sanojen mukaan pitää sisällään noin 8 000 nidettä sekä sanoma- ja aikakauslehtiä. Kirjastossa on runsaasti historiaa, uskontoa, arkeologiaa ja vieraita kulttuureja käsitteleviä teoksia, mutta myös kaunokirjallisuutta. Kirjaston kirjat eivät ole mitään hyllykappaleita, vaan niistä näkee, että niitä on ahkerasti luettu. Kirjojen tekstit vilisevät alleviivauksia ja marginaalit Laurin kommentteja ja viittauksia. Lisäksi kirjojen välissä on runsaasti lehdistä leikattuja asiaan liittyviä artikkeleja. Kirjojen lisäksi Lauri Nautelan kokoelmiin kuuluu mm. arkeologisia löytöjä, raha-, mitali- ja postimerkki-kokoelmat, äänilevyjä, posliini- ja lasitavaroita sekä arkistoaineistoa. Lauri Nautela oli kiinnostunut menneestä, mutta seurasi aktiivisesti myös omaa aikaansa. Järjestelmällisesti kootut lehtileikkeet sekä kymmenet almanakat omine havaintomerkintöineen kertovat Laurin kiinnostuksesta niin politiikkaa ja kulttuuria kuin säätä ja luonnonilmiöitä kohtaan.

Kuten Lauri Nautelan kokoelman, myös hänen keräilynsä määrittely tuntuu vaikealta. Suuren osan hänen keräilystään voi laskea varsinaiseksi, *systemaattiseksi keräilyksi*. Laurin

⁶⁴ Psyke ry eli Keskusteluseura Psyke oli seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen järjestö, joka perustettiin vuonna 1968. Psyken pohjalta syntyi Seta (Seksuaalinen tasavertaisuus) vuonna 1974. Ks. esim. Mustola 2007, 24–25.

⁶⁵ Lauri Nautelan kokoelma. Tämä kappale perustuu Lauri Nautelan kokoelman esineistöön ja siitä museotyössään saamiini tietoihin.

ystävän Heikki Pelttarin arvion mukaan Lauria kiinnostivat erityisesti esihistoria, kirjat ja rahat.⁶⁶ Näistä hän keräsi pitkään ja melko systemaattisesti omassa linjassaan olevia kokoelmia. Samoin on esimerkiksi posliinikokoelman kohdalla. Lasikokoelman kohdalla on nähtävissä systemaattisen keräilyn lisäksi *kasaamisen* piirteitä: varsinaisten keräilemiensä lasiesineiden lisäksi Lauri säilytti muun muassa kaikki tyhjäksi tulleet lääkepullot. Lauri Nautelan keräilijän kokoelmaa kokonaisuutena ajatellessa se alkoi saada loppuvaiheessa yhä enemmän kertymän piirteitä. Vanhetessaan ja kuntonsa heiketessä Lauri ei jaksanut huolehtia itsestään, ei siivonnut eikä myöskään heittänyt mitään pois.⁶⁷ Keräilyesineiden ohella kotiin alkoi passiivisesti kertyä kaikenlaista tarpeetonta, osa silkkää roskaa. Laurin keräily oli pieneltä osin myös *hamstrausta*, hän oli nuuka ihminen⁶⁸ ja keräsi myös tavaraa, jolle ajatteli olevan joskus käyttöä, kuten tyhjiä rasioita tai viilipurkkeja.

4.4. Esineiden ja keräilyn merkitys

Lauri Nautelan kokoelma on siinä mielessä hyvin henkilökohtainen kokoelma, että hänen keräilyään ohjasivat täysin oman kiinnostuksen mukaan valitut aihealueet. Lauri ei kerännyt esineitä sen vuoksi, että joku toinen olisi ne määritellyt tavoiteltaviksi keräilykohteiksi. Hän ei myöskään arvioinut kokoelmiaan rahamielessä. Lauri Nautela kartutti kokoelmaansa itse etsimällä (esim. arkeologiset löydöt, purkutalojen esineistö) sekä tekemällä ostoja Turun antiikkiliikkeissä ja antikvariaateissa. Hän ei käynyt huutokaupoissa, eikä ilmeisesti kovin paljoa käyttänyt postimyyntimahdollisuuksia. Joitain esineitä Lauri sai lahjoituksina. Lauri oli kuuluisa keräilystään, ja hänelle tuotiin erilaisia löytöjä ja esineitä.⁶⁹

Keräily oli Lauri Nautelalle intohimoinen harrastus ja elämäntapa, johon hänellä oli mahdollisuus varallisuutensa takia.⁷⁰ Kysymykseen, minkä takia Lauri vähitellen omisti elämänsä keräilylle, ei ole kukaan osannut vastata. Mihaly Cshikszentmihalyi on pohtinut ihmisen suhdetta esineisiin, ja tullut siihen tulokseen, että riippuvuutemme esineistä on ennen kaikkea psykologista. Esineet eivät välttämättä tee elämää materiaalisesti paremmaksi, mutta auttavat tasapainottamaan ja järjestämään mieltä. Cshikszentmihalyi erottelee kolme tapaa, joilla esineiden avulla voimme jäsentää sitä, keitä olemme. Esineet kertovat

⁶⁶ Pelttari 2005.

⁶⁷ Pelttari 2005.

⁶⁸ Pelttari 2005; Viskari 2000–2008.

⁶⁹ Pelttari 2005.

⁷⁰ Pelttari 2005; myös Mikkonen-Hirvonen 2005.

omistajansa voimasta ja paikasta sosiaalisessa hierarkiassa. Toiseksi ne ilmaisevat hänen jatkuvuuttaan ajassa kertomalla sekä menneestä että viittaamalla tulevaan. Kolmanneksi esineet ilmentävät sosiaalisia suhteita ja omaa paikkaa sosiaalisessa kentässä.⁷¹ Se, että Lauri Nautela keräili ja oli tunnettu keräilijänä, loi hänelle kyläyhteisön sosiaalisessa hierarkiassa tietyn paikan. Hän ei ollut ”aivan tavallinen kyläläinen”. En näe kuitenkaan hänen tietoisesti pyrkineen osoittamaan tätä paikkaa esineidensä avulla. Cshikszentmihalyi esittää ajatuksen, että koska ihmisen keräämät esineet liittyvät usein hänen ympärillään oleviin muihin ihmisiin⁷², niin henkilöllä, jolla on vähän esineitä, on myös vähän sosiaalisia suhteita.⁷³ Tämä ei päde ainakaan Lauriin: hänellä oli valtavasti esineitä mutta vähän sosiaalisia kontakteja. Jatkuvuuden tunnetta voin ajatella keräilyn Laurille tuottaneen, kuuluihan hänen kokoelmaansa esineitä niin esihistoriasta, lähihistoriasta kuin nykyhetkestäkin. Kokoelma jäisi myös olemaan hänen, lapsettoman miehen, jälkeensä.

Ruth Formanek on tutkinut keräilijöitä ja kokoelman kartuttamiseen johtavia motiiveja. Keräämisen motiivina voi olla kokoelman taloudellinen merkitys tai toiminta ”samanhenkisten ihmisten” kanssa. Keräämiseen voi johtaa kiinnostus historiaan ja halu säilyttää mennyttä. Keräämisen syyt voivat olla hyvin henkilökohtaisia: narsistinen halu omistaa jotain, mitä muilla ei ole, keräilyn tuottama mielihyvä tai sen antama sisältö elämälle, ”tyhjän kohdan täyttäminen”. Kokoelman keräämiseen voi johtaa myös pakkomielle tai monet erittelemättömät syyt, jonkinlainen keräilijäksi ajautuminen.⁷⁴

Lauri Nautelalle keräily ei ollut sijoitus, ei myöskään harrastus, jonka kautta tavataan muita keräilijöitä. Keräily ei myöskään saanut Lauria pitämään aktiivisesti yhteyttä harrastuksensa myötä tapaamiinsa arkeologeihin. Lauri Nautela teki yhteistyötä Matti Huurteen kanssa 1950-luvun inventoinnissa ja tapasi Huurteen kertaalleen 1960-luvun alussa. Tämän jälkeen Huurre ja Lauri eivät enää tavanneet eikä Lauri yrittänyt pitää yhteyttä oppisäänsä.⁷⁵ Markku Torvisen Lauri Nautela tapasi 1970-luvun puolivälissä, kun Torvinen johti Kukkarkosken kaivauksia. Lauri vieraili kaivauksilla päivittäin ja kutsui Torvisen myös kotiinsa tutustumaan löytöihinsä. Torvisen ja Laurin tapaamiset rajoittuivat kaivaus-

⁷¹ Cshikszentmihalyi 1993, 22–28.

⁷² Esine luokitellaan usein tärkeäksi sen takia, että se tuo mieleen tietyn ihmisen.

⁷³ Cshikszentmihalyi 1993, 28.

⁷⁴ Formanek 1996, 327, 332–334.

⁷⁵ Huurre 2008.

aikaan eivätkä he olleet tekemisissä tämän jälkeen.⁷⁶ Jukka Luoto tapasi Lauri Nautelan 1970-luvun alussa, kun Lauri toi löytöjään Kvariaatti-kirjakauppaan Luodon ja T. Edgrenin arvioitaviksi. Myöhemmin Luoto tutustui Lauri Nautelan kokoelmaan valmistellessaan esihistoriaosuutta Liedon historia –teokseen. Kenttätöitä Luoto ja Lauri Nautela eivät tehneet.⁷⁷ Pisimpään ja ilmeisesti myös tiiveimmin Lauri Nautela teki yhteistyötä Satu Mikkonen-Hirvosen kanssa tämän luetteloidessa Laurin kokoelmaa. He tapasivat myös myöhemmin, kun Mikkonen-Hirvonen kävi vierailulla Laurin luona vanhainkodissa. Mikkonen-Hirvonen muistaa Laurin puhuneen paljon Matti Huurteesta arvostavaan sävyyn ja muistelleen tämän kanssa kulkemista. Muista arkeologeista hän ei puhunut.⁷⁸ Lauri Nautela tunsi joitakin muitakin arkeologeja ja esitteli heille kokoelmaansa, mutta ilmeisesti ”[m]itään syvällistä yhteistyötä ei Nautelalla siis näytä olleen mihinkään suuntaan”.⁷⁹

Lukuun ottamatta keräilyä sijoituksena tai sosiaalisten suhteiden luoja, muut Formanekin erittelemät motiivit voi kyllä tunnistaa Laurin keräilystä. Laurin keräämisessä oli jonkinlaista pakkomielteen piirrettä, ”häntä ei pitänyt pellolta mikään, jos vain keli salli”.⁸⁰ Historiasta, erityisesti esihistoriasta, hän oli kiinnostunut ja halusi ilmeisesti omalla työllään (keräämisellään) siitä osan säilyttää myös muita kuin itseään varten. Uskon Laurin myös saaneen keräilystä yksinäiseen elämäänsä sisältöä, täyttäneen esineillä sitä tyhjää kohtaa, jota eri vastoinkäymiset olivat hänen elämäänsä kolhineet.

5. KOHTI MUSEOKOKOELMAA

Olen edellisessä luvussa yrittänyt luoda määritelmiä, joiden avulla Lauri Nautelan keräilijän kokoelmaa voisi luokitella ja kuvata sen moninaisuutta. Lauri Nautelan keräilijän kokoelman rinnalla on olemassa *Lauri Nautelan museokokoelma*. Museokokoelmalla tarkoitetaan niiden esineiden muodostamaa kokonaisuutta, jotka Lauri Nautelan keräilijän kokoelmasta valitaan sen edustajiksi ja luetteloidaan kuuluviksi Nautelankosken museon kokoelmiin sekä kansallismuseon kokoelmiin luuteloitua arkeologista kokoelmaa.

⁷⁶ Torvinen 2008.

⁷⁷ Luoto 2008.

⁷⁸ Mikkonen-Hirvonen 2008.

⁷⁹ Luoto 2008.

⁸⁰ Peltari 2005. Viittaa Laurin aktiiviseen pintapöimintään arkeologisten esineitten löytämiseksi.

Lauri Nautelan museokokoelma on suljettu kokoelma, johon ei voi liittää keräilijän kokoelman ulkopuolelta tulevia esineitä. Kokoelma karttuu sitä mukaa, kun keräilijän kokoelmasta poimitut esineet saavat luettelointinumeron ja liitetään museokokoelman kontekstiin. Lauri Nautelan esineiden luettelointinumeron eteen merkitään kirjain 'N' erotukseksi koti-seutumuseon kokoelmasta. Esineitä on tällä hetkellä luuteloitu yli 5 000 kappaletta. Lauri Nautelan kirjat luuteloidaan tunnuksella 'KN', rahoilla ei ole tunnusta, mutta oma numeerointi (eivät sisälly esineisiin). Valokuvien luuteloitua ei ole vielä aloitettu. Arkistoaineistoa on luuteloitu pieni määrä, mutta vielä ei ole tehty lopullista päätöstä siitä, miten Lauri Nautelan arkistoaineisto luuteloidaan suhteessa kotiseutumuseon arkistoaineistoon. Kirjojen välissä olevia lehtileikkeitä luuteloitaessa merkitään luuteloititietoihin minkä kirjan välistä ja mistä kohdasta leike on otettu. Näin tieto Laurin luomasta kirjojen ja lehtileikkeiden välisestä vuoropuhelusta ei katoa. Lauri Nautelan arkeologisista löydöistä merkittäviksi katsotut on luuteloitu kansallismuseon kokoelmaan. Luuteloimattomat voidaan luuteloita osaksi Nautelankosken museon kokoelmia.

5.1. Keräilijän kokoelma museotyöntekijän näkökulmasta

Lauri Nautelan museoitavaksi lahjoittama kokoelma on suuri kokonaisuus ja sellaisenaan uskoakseni harvinaisuus museolle lahjoitettujen kokoelmien joukossa. Lauri lahjoitti kaikki esineensä, niin keräämänsä kuin kertyneet, sekä rakennukset, joissa nämä esineet sijaitsivat. Lahjoitus sisälsi siis kokoelman lisäksi niiden kokoelmakontekstin, joka kertoo omaa kieltään niin keräilijästä ja hänen kiinnostuksen kohteistaan kuin hänen keräilystään. Lauri Nautela lahjoitti osan itseään, koko elämäntyönsä.

Lauri Nautelan kokoelmaa tutkiskelee museotyöntekijänä hyvin ristiriitaisin tuntein. Iloa herättää se, että Lauri oli osittain luokitellut ja tutkinut kokoelmaansa. Laurilla oli oma persoonallinen tapansa järjestää kokoelmiaan. Hän keräsi erilaisia laatikoita ja rasioita, esimerkiksi kenkälaatikoita, sokeripaketteja, suklaakonvehtirasioita ja Koskenlaskijasulatejuustopurkkeja. Näihin hän erotteli muun muassa arkeologisia löytöjään sekä puhdistamia ja lajittelemiaan posliinisirpaleita. Rahoja ja postimerkkejä hän järjesti osittain niitä varten valmistettuihin keräilykansioihin, osittain tavallisiin kansioihin. Kolikoita hän säilytti myös laatikoissa. Lehtileikkeet Lauri sijoitti usein samaa asiaa käsittelevän kirjan väliin, jolloin ne muodostivat oman keskinäisen vuoropuhelunsa kirjojen kanssa. Lauri teki keräilyesineisiinsä myös merkintöjä. Esimerkiksi posliiniesineen pohjaan on saatettu liima-

ta pala ruskeaa laastariteippiä, johon on merkitty esineen oletettu valmistaja ja valmistusvuosi. Näitä laastarilappuja on monen muunkin osakokoelman esineistössä. Markku Torvinen muistelee, kuinka Lauri oli liimannut arkeologisiin löytöihinkin ruskeaa laastaria, johon oli merkinnyt numeron. Mustakantisesta vihosta löytyi numeron kohdalta tietoja löydöstä.⁸¹ Laurin oma kokoelman järjestäminen ja tutkiminen oli välillä hyvinkin systemaattista. Heikki Pelttari kuvaa, että Lauri puhdisti, järjesti ja laittoi esineitä oman ymmärryksensä mukaisesti. Hänellä oli luetteloita ja kirjoja, joihin hän esineitä vertaili tutkimusta tehdessään. Tutkimusta hän teki omaksi ilokseen ilman sen suurempaa päämäärää.⁸²

Keräilijän kokoelmalle on tyypillistä, että esineitä luokitellaan tai järjestetään.⁸³ Lauri Nautela toimi siis samoin kuin moni muu keräilijä. Kaikkea hän ei kuitenkaan jaksanut järjestää. Vaikka kokoelmassa on paljon esineitä, joita Lauri on tutkinut ja merkinnyt, vielä enemmän on niitä, joista ei ole mitään tietoa. Viimeisinä vuosinaan Lauri ei jaksanut pitää huolta mistään, ei itsestään eikä kokoelmastaan. Hän keräsi kuitenkin edelleen tavaraa samalla, kun hänen asuntoonsa kertyi tarpeetonta tavaraa, jota ei heitetty pois. Tämä loppuvaihe muodosti Lauri Nautelan varsinaisen keräilyn tuloksen oheen kaaoksen, joka tuntuu välillä museotyön näkökulmasta loputtomalta perkausurakalta. Kaikki tämä esineistö pitää käydä läpi ennen kuin Laurin tahto on toteutunut ja keräilijän kokoelma on muuttunut museokokoelmaksi, jota voi esitellä näyttelyissä.

5.2. Luetteloiminen museokokoelmaksi

Lauri Nautelan keräilijän kokoelman luetteloiminen aloitettiin jo hänen eläessään. Arkeologi Satu Mikkonen-Hirvosen luetteloissa esihistorian kokoelmaa Lauri Nautela oli työssä tiiviisti mukana. Mikkonen-Hirvonen on kertonut keskustelleensa paljon Laurin kanssa luetteloimisen yhteydessä. Lauri kertoi kaikentyyppisiä juttuja historiasta ja esitteli tutkijalle muutakin kokoelmaansa. Hän muisteli arkeologisen esineistön löytöpaikkoja ja esitti myös omia tulkintojaan esineiden käytöstä. Osa löytöistä hän oli merkinnyt tietoja teipeille tai ruutupapereille. Mikkonen-Hirvosen arvio Laurin osuudesta luetteloimisessa oli: ”Ilman muuta hänestä oli enemmän hyötyä ja luetteloiminen olisi ollut mahdotonta tehdä ilman hänen apuaan”. Osa esineistöstä jätettiin luetteloimatta, koska niistä ei ollut mitään tietoja tai tie-

⁸¹ Torvinen 2008.

⁸² Pelttari 2005.

⁸³ Pöyhtäri 1996, 13

dot olivat hyvin ristiriitaisia.⁸⁴ Kokoelman luetteloimaton osuus on osittain ”muovikassikamaa” eli esimerkiksi Laurin muovikasseihin ilman mitään löytötietoja säilömiä lukemattomia kvartsi-iskoksia. Kulttuurihistoriallista kokoelmaa ehdittiin myös luetteloida jonkin verran Lauri Nautelan eläessä. Esimerkiksi posliinikokoelman esineitten luettelointitiedoissa on välillä Laurin antamia hankintatietoja kuten leipävaadin (N120) kohdalla: ”Lauri Nautela sai useimmat Lampisen astiansa Turussa puretuista taloista 1970-luvulla”.⁸⁵

Kun Lauri Nautelan keräilijän kokoelmasta muodostetaan museokokoelmaa, joudutaan miettimään muun muassa roskien erottelua ja luetteloimatta jättämistä, jo luetteloitujen esineitten mahdollista poistamista sekä useiden samanlaisten esineiden luetteloimista. Suurin osa näistä Laurin kuoleman jälkeen luetteloinnissa olevista esineistä on sellaisia, joista ei ole tarkempia hankintatietoja. Ainut kontekstیتیeto on, että ne ovat kuuluneet Lauri Nautelalle. Museotyöntekijän tehtävänä on yrittää päätellä, kuuluvatko esineet Laurin kiinnostuksen kohteisiin, siis systemaattiseen keräilyyn, hamstraukseen eli esineisiin, joita Lauri suunnitteli vielä käyttävänsä vai ovatko ne osa omia aikojaan kasautuneesta esineistöstä. Siirtyessään osaksi museokokoelmaa Lauri Nautelan esineet ovat siis käyneet läpi kaksi valikointia: ensin kerääjä on valinnut ne liitettäväksi omaan kokoelmaansa ja toisena museotyöntekijä valitsee esineet luetteloitavaksi museokokoelmaan.⁸⁶

Johanna Lehto-Vahtera on kohdannut museointiprosessin yhteydessä esineiden valikointia koskevia kysymyksiä työskennellessään August Pyölniitun museossa Paimiossa. Pyölniitujen kiinteistö irtaimistoinen siirtyi Paimion kunnan omistukseen perintönä. Asuinrakennus päätettiin museoida henkilöhistorialliseksi museoksi kertomaan itseoppineen tieteen­tekijän August Pyölniitun (1887–1979) elämästä. Museointiprosessi kesti muutamia vuosia. Tänä aikana tehtiin valintoja: osa esineistöstä ”lukittui paikoilleen” sellaisenaan kuin ne tilan asukkaiden elämiseltä olivat jääneet, osaa esineistöä karsittiin ja poistettiin ja osittain museon esineistöä täydennettiin ottamalla kokoelmiin asukkaiden jäämistöä kunnalliskodin vuosilta. Varsinaisten kokoelmien rinnalla on näkymättömäksi käynyt ”kokoelma”, jolla Lehto-Vahtera tarkoittaa kiinteistön eri vaiheissa poistettua esineistöä.⁸⁷

⁸⁴ Mikkonen-Hirvonen 2005.

⁸⁵ Lauri Nautelan kokoelma.

⁸⁶ Ks. valikoinnista: Pearce 1992, 7.

⁸⁷ Lehto-Vahtera 2004, 95, 121–122, 125.

Kun esineiden erottelua Lauri Nautelan kokoelmasta tehdään, on helppoa heittää pois tavara, jonka tunnistaa silkaksi roskaksi. Myös osa vaatteista ja paperitavarasta lajitellaan ilman tunnontuskia pois menevien kasaan. Vaikka vaatteet ja paperit kertovatkin käyttäjästään, ei ole mielekästä museoida jokaista alushousua, vanhaa reseptiä tai kauppakuittia. Enemmän joudutaan miettimään esimerkiksi Laurin säästämien rasioiden ja purkkien kohdalla. Osa niistä on luetteloitu, koska Laurille ne eivät olleet roskaa vaan keräilykokoelman säilytykseen ja järjestämiseen käytettyjä esineitä. Ne siis liittyvät oleellisesti Lauri Nautelan keräilyharrastukseen.⁸⁸ Johanna Lehto-Vahtera kirjoittaa August Pyölniitun museon merkittävyyden olevan ”sen eheydessä ja alkuperäisyydessä. Kaikki perheen jäämistöstä syntyneet kokoelmat, esineet, asiakirjat ja tallenteet täydentävät kontekstitiedoillaan toisiaan.”⁸⁹ Puhtaat henkilömuseot pyrkivät kertomaan päähenkilöstään. Lauri Nautelan kokoelman päätarkoitus ei ole kertoa Laurista⁹⁰, vaan mahdollistaa yleisempi kerronta kulttuurista ja sen ilmiöistä. Lauri Nautelan kokoelma on kuitenkin Pyölniitun kokoelman tavoin melko eheä ja alkuperäinen, joten sen luetteloinnissa tulee ottaa huomioon koko kokonaisuus. Kaikkien esineiden säilyttäminen ei kuitenkaan ole itseisarvo.

Kaikkia samanlaisia, käyttämättömiä rasioita ei siis välttämättä kannata luetteloida. Sama mietintä toistuu muiden esineiden kohdalla, joista on kaksois-, kolmois- tai moninaiskappaleita. Museotyöntekijä joutuu miettimään, lisääntykö esineen informaatioarvo siitä, että samanlaisia esineitä luetteloidaan useampi kappale vai riittääkö yksi esine edustamaan esinettä kulttuurihistoriallisesti ja osana kerääjän elämäntyötä. Samaa mietitään jo luetteloitujen moninaiskappaleiden (esimerkiksi toistakymmentä samanlaista tyhjää lääkepulloa) kohdalla: annetaanko luetteloitujen esineitten jäädä osaksi museokokoelmaa, vai otetaanko käytettyjä numeroita uudelleen käyttöön, kun esineitä poistetaan tai siirretään osaksi käyttökokoelmaa. Kun näitä ratkaisuja tehdään, on tärkeää dokumentoida luetteloitavaksi valittujen esineiden yhteyteen niiden keräilijänkonteksti eli tieto siitä, että kyseistä esinetyypistä on alkuperäisessä kokoelmassa ollut enemmän kuin on luetteloitu museokokoelmaan.

⁸⁸ Vrt. Holopainen 2003,10.

⁸⁹ Lehto-Vahtera 2004, 132.

⁹⁰ Tähän on varattu Lauri Nautelan museoon rakennettu nurkkaus mesenaatin työhuoneesta, jossa esineet ovat juuri niin kuin ne jäivät Laurin muuttaessa Liedon vanhainkotiin.

5.3. Lauri Nautelan merkittävä museokokoelma

Lauri Nautelan museokokoelma on moniosainen ja monimerkityksinen, tässä työssä pystyn ottamaan esille vain joitakin siihen liittyviä asioita. Kokoelma kuvaa monipuolisesti kerääjänsä persoonallisuutta ja kiinnostuksen kohteita. Koska kokoelma on niin laaja, sen sisältämä esineistö edustaa kulttuurihistorian monia osa-alueita. Joillakin museon osakokoelmistakin on merkitystä jo pelkästään kokonsa vuoksi. Esimerkiksi Lauri Nautelan 8 000 nidettä ja lukuisia lehtiä käsittävä kirjasto on vaikuttava jo sellaisenaan. Kirjasto pitää sisällään valtavan määrän tietoteoksia, niin yleisiä kuin vaikeamminkin saatavissa olevia, joten sillä on merkitystä niin tiedon säilymisen kuin museon käsikirjastona toimimisen kannalta. Oman persoonallisen lisänsä sen merkitykseen tuovat Lauri Nautelan allevii-vaukset, merkinnät ja kirjojen väliin talletetut lehtileikkeet. Näin kirjasto saa kulttuurihistoriallisen arvon lisäksi paljon henkilöön liittyvää arvoa. Myös Lauri Nautelan rahakokoelma ja posliinikokoelma ovat laajoja ja antavat yleiskuvaa keruun kohteena olleesta esineistöstä.

Lauri Nautelan esihistorian ja seksologisen kokoelman merkityksen arvioinnissa tukeudun aloja paremmin tuntevien tutkijoiden ja harrastajien mielipiteisiin. Lauri Nautelan tavanneet arkeologit ovat kuvanneet hänen esihistoriaharrastustaan vakavaksi.⁹¹ Markku Torvinen luonnehtii Lauria innokkaaksi ja harrastusta ”raskaan sarjan harrastukseksi”. Hän pitää merkittävänä myös sitä, että Lauri oli itseoppinut harrastaja-arkeologi: tuohon aikaan ei juuri ollut kursseja alasta kiinnostuneille.⁹² Jukka Luoto puolestaan kertoo, että Lauri antoi keskusteluissa itsestään ”taitavan ja suoran vaikutelman”.⁹³ Lauri Nautelan esihistorian kokoelma on löytöjen lukumäärän osalta mittava. Saattaa olla, että yhtä laajaa keräilijän kokoelmaa ei esihistorian alalta Suomesta löydy. Ainakaan vastaavaa kokoelmaa ei kivi-kauden osalta ole olemassa. Kokoelman luetteloineen arkeologi Satu Mikkonen-Hirvosen arvion mukaan Laurin kokoelma on laajuuden lisäksi myös laadukas. Vaikka osa löytöpaikkatiedoista on epävarmoja, ovat ne kuitenkin suuntaa antavia ja merkittäviä.⁹⁴ Lauri oli merkinnyt joihinkin esineisiin löytöpaikkoja laastariteipillä. Nämä olivat epämääräisiä, kuten ”Lieto, Mäkkylä” eli kunta ja kylä sen tarkemmin erittelemättä. Jotain merkintöjä oli myös sanomalehdestä repäistyillä paloilla. Luettelointitilanteessa Lauri merkitsi löytöpaik-

⁹¹ Mm. Huurre 2008.

⁹² Torvinen 2008.

⁹³ Luoto 2008.

⁹⁴ Mikkonen-Hirvonen 2005.

koja karttaan.⁹⁵ Erityistä merkitystä kokoelmalla on paikallisesti, onhan suurin osa sen objekteista löytynyt Liedosta. Lähdekriittisesti suhtauduttuna kokoelma on merkittävä ja monipuolinen myös tutkijoille.⁹⁶

Seksuaalivähemmistöjen historiaa tutkineen sosiologi Kati Mustolan arvion mukaan Laurin seksologinen kokoelma on ”ihan maailman mitassa ainutlaatuinen, ja siten kulttuurihistoriallisesti erittäin arvokas, sekä Suomessa että kansainvälisestikin”.⁹⁷ Laurin kokoelma on ilmeisesti laatuaan ainut museoväen tiedossa oleva kokoelma. Merkittävää on myös se, että kokoelman kerääjä ei ollut julkisuuden henkilö.⁹⁸ Samantyyppisiä kokoelmia on Suomessa todennäköisesti ollut muitakin (ei välttämättä näin laajoja), mutta kerääjän kuoleman jälkeen sukulaiset ovat yleensä vähin äänin hävittäneet kaiken, eivätkä kokoelmat ole päätyneet museoitaviksi. Siksi Laurin kokoelma on yhtenäisyydessään tärkeä. Kirjallisuustieteilijä Lasse Kekki pitää kokoelman tärkeimpinä objekteina valokuvia, pornografisia julkaisuja sekä kirjoja. Erityisesti hän korostaa Laurin omista merkinnöistä koostuvaa kokoelman sisäistä viittausjärjestelmää.⁹⁹ Lauri Nautela ei asettanut kokoelman käyttöön erityisehtoa, vaan antoi museoväelle tässä asiassa vapaat kädet. Hänen toiveensa kuitenkin oli, että sitä voitaisiin säilyttämisen lisäksi jotenkin käyttää (ilmeisesti näyttely- tai tutkimustoiminnassa), jotta siitä olisi ”jotain hyötyä”.¹⁰⁰

Lauri Nautelan keräilijän kokoelma pitää sisällään useita samanlaisia objekteja. Koskijoki pitää kokoelman sisäiselle logiikalle tärkeänä, että siinä ”ei ole tilaa edes kahdelle täsmälleen samanlaiselle esineelle, vaan tärkeää on variaatio”.¹⁰¹ Pöytäri ei ole määritelmässään yhtä tiukka. Hän muotoilee kokoelman systemaattisuuden tarkoittavan sitä, että keräilijä on määritellyt tietyt objektit kuuluvaksi kokoelmaan. Tämä yhteenkuuluvuus luo objektien välille samankaltaisuutta, jonka sisällä objektit kuitenkin eroavat toisistaan ja ovat yksilöllisiä. Pöytäri pitää ei-kahta-samanlaista –periaatetta liian ehdottomana määriteltäessä yk-

⁹⁵ Mikkonen-Hirvonen 2008. Satu Mikkonen-Hirvonen muistaa, että kaikkien löytöjen kohdalla paikat eivät olleet varmoja, Lauri saattoi osoittaa eri päivinä löydöille eri paikan. Mikkonen-Hirvosen mielestä luotettavimpia ovat Nautelankosken ympäristöön ja Laurin kodin Taimelan läheisyyteen sijoitettujen löytöjen paikat. Osan löydöistä Lauri Nautela oli ostanut, joten erityisesti niiden kohdalla löytöpaikkojen paikkansapitävyys on epävarma.

⁹⁶ Mikkonen-Hirvonen 2005.

⁹⁷ Mustola 2006.

⁹⁸ Majuri 2006.

⁹⁹ Kekki 2006.

¹⁰⁰ Pelttari 2005; Viskari 2000–2008.

¹⁰¹ Koskijoki 1994, 65.

sityistä kokoelmaa.¹⁰² Moninaiskappaleet mietityttävät niin kokoelman luetteloinnin (ks. luku 5.2.) kuin museokokoelman merkityksen kannalta. Toisaalta moninaiskappaleet voivat antaa kokoelmalle lisää informaatioarvoa. Esimerkiksi näyttelyssä kasa iskoksia kertoo mielestäni niin kiven työstämisestä kivikaudella kuin kivikautisen asuinpaikan löytämisestä ja arkeologisesta tutkimuksesta enemmän kuin pari tarkkaan valittua edustavaa iskosta. Moninaiskappaleet antavat myös mahdollisuuden luetteloida osan objekteista koskettavaan opetuskokoelmaan, jolloin ne välittävät museokävijälle tietoa eri tavalla kuin suljetussa vitriinissä olevat varsinaiseen museokokoelmaan luetteloidut esineet.

6. PÄÄTELMIÄ

Keräilijöiden kokoelmille perustuvilla museoilla on pitkät juuret. Olen proseminaariesitelmässäni tarkastellut yhtä tällaista kokoelmaa eli lietolaisen keräilijän Lauri Nautelan kokoelmaa. Lauri Nautela harrasti keräilyä koko aikuisikänsä. Hän oli kiinnostunut historiasta, esihistoriasta, vieraista kulttuureista, luonnonilmiöistä – lähes koko elämänsäkirjosta. Kiinnostuksensa mukaisesti hän kokosi vuosikymmenien aikana laajan kokoelman, joka pitää sisällään muun muassa arkeologisia löytöjä, kirjoja, rahoja, posliiniesineitä, arkistoaineistoa sekä seksologista materiaalia. Lauri Nautelan Liedon kunnalle lahjoittamat keräilyobjektit muodostavat tänä päivänä merkittävän osan Nautelankosken museon eli Liedon paikallismuseon kokoelmista.

Määritellesäni Lauri Nautelan kokoelmaa, loin termistöä muun muassa liittämällä sanaan 'kokoelma' erilaisia määreitä. Lauri Nautelan kokoelmasta puhuttaessa täytyy erotella *keräilijän kokoelma*, eli kokoelma joka pitää sisällään kaikki Lauri Nautelan keräämät ja Liedon kunnalle lahjoittamat esineet. *Museokokoelma* on puolestaan se kokoelma, joka syntyy, kun keräilijän kokoelman esineitä luetteloidaan osaksi museoiden (kansallismuseo ja Nautelankosken museo) kokoelmia. Lauri Nautelan keräilijän kokoelman jaoin kolmeen erityyppiseen *osaan* eli kulttuurihistorialliseen, arkeologiseen ja luonnontieteelliseen kokoelmaan. Luokitellakseni kokoelmaa enemmän jaoin sen pienempiin *osakokoelmiin*, kuten kirjastoon, rahoihin, posliineihin ja arkistoaineistoon. Tässä vaiheessa totesin jo, ettei yksiselitteisiä määritelmiä ja luokkia pysty Lauri Nautelan monikerroksiselle kokoelmalle luomaan. Kokoelman kolmijaon osiin voidaan laskea sisältyvän useampia osakokoelmia, ja

¹⁰² Pöyhtäri 1996, 14, 32.

jotkut osakokoelmat sijoittuvat kaikkiin kolmijaon osista. On hyväksyttävä, että määritelmät jäävät päällekkäisiksi ja eri kokoelmien, osien ja osakokoelmien sisällöt osittain ristikkäisiksi ja rajat häilyviksi.

Lauri Nautelan kokoelma on yksityisen keräilijän kokoelmana laaja ja monipuolinen, mutta ei tarkkarajainen. Lauri Nautelan keräilyssä oli monenlaisia piirteitä, se ei ollut ainoastaan systemaattista valikoivaa keräilyä. Siihen sopii hyvin Pöyhtäriin toteamus: ”Keräilyn, kasaamisen ja haalimisen välinen raja on hyvin liukuva ja voi olla vaikeaa leimata tiettyä objektisuhdetta vain yhteen näistä kolmesta ilmiöstä kuuluvaksi”.¹⁰³ Lauri Nautelan keräilyä ohjasivat hänen omat kiinnostuksen kohteensa. Hän keräsi paljon sellaista, mitä museotkin ottavat kokoelmiinsa: rahoja, arkeologisia löytöjä, posliiniesineitä jne. Hän ei keskittynyt tiettyihin aikakausiin tai valmistajiin, vaan keräsi valitsemaansa aihepiiriä melko monipuolisesti. Lauri Nautelan kokoelmaan ei paljoakaan kuulu matkamuuistotyyppejä esineitä, jotka helposti museokokoelmassa jäisivät merkityksettömiksi. Museoista poiketen Lauri keräsi myös särkyneitä esineitä ja sirpaleita. Ne, kuten esineitten moninaiskappaleet, kertovatkin useimmiten enemmän hänen persoonallisuudestaan kuin kuvaavat kulttuuri-ilmiötä. Pöyhtäri pitää yksityisten keräilijöiden kokoelmiin perustuvia museoita kiinnostavina juuri siksi, että ne pitävät sisällään materiaalia, jonka museoinstituutio on unohtanut. Ne saattavat välittää menneisyydestä ainutkertaisia kokemuksia jopa paremmin kuin ”oikean museon” systemaattisen järjestelyn muokkaama kokoelma.¹⁰⁴

Lauri Nautelan museokokoelmalla on merkitystä kulttuurihistoriallisesti, paikallisesti ja henkilöön liittyen. Museokokoelmaa ei olisi ilman yksityishenkilön keräilyä, joka saa yleisemmän merkityksen, kun keräilyn tulos museoidaan. Ilman Lauri Nautelaa ja hänen lahjoitustaan ei Nautelankosken museota alueineen ja kokoelmineen olisi sellaisena kuin se nyt Liedon paikallismuseona on. Lauri Nautelan kokoelmassa on paljon esineistöä, jollaista ei sisälly kotiseutumuseon kokoelmaan. Vaikka Laurin kokoelma on yksityisen keräilyn tulos, se täydentää hyvin museon keräämää kokoelmaa ja antaa kotiseutumuseon kokoelmaa laajemmat mahdollisuudet museotyölle. Koska kokoelma on mittava ja monipuolinen, on sitä kohtalaisen helppo hyödyntää näyttelytoiminnassa. Arkeologiset löydöt saavat erityisesti paikallista merkitystä, koska ne kertovat lietolaisille kotiseudun esihistoriasta. Laurin harrastuksen myötä tieto Liedon esihistoriasta on laajentunut ja kivikautiset asuinpaikat

¹⁰³ Pöyhtäri 1996, 18.

¹⁰⁴ Pöyhtäri 1996, 97.

tulleet yleisen arkeologisen tutkimuksen tietoisuuteen. Myös Laurin persoonallisuuteen liittyvät esineet ovat kiinnostavia, kertovathan ne paikallisesta kulttuurihenkilöstä, joka omalla kotiseudullaan oli tunnettu. Lauri Nautelan kokoelmien eri osien ristiinlukeminen mahdollistaa erilaisten tulkintojen tekemisen niin keräilijästä itsestään kuin hänen keräilynsä edustamista kulttuuri-ilmiöistä.¹⁰⁵

Lauri Nautela antoi museoväelle vapaat kädet lahjoituksensa suhteen. Kuitenkin siihen liittyy eettisiä ongelmia, erityisesti seksologisen kokoelman aineistoon. Vaikka Lauri itse toivoi, että kokoelmaa voitaisiin käyttää näyttelytoiminnassa, tämä voi käytännössä olla vaikeaa. Seksologisesta kokoelmasta tehty näyttely todennäköisesti kiinnostaisi museovieraita. Se saattaisi houkutella paikalle yleisöä, joka muuten ei museoon tulisi. Museoiden tulisi esitellä pääsääntöisesti yleistä ja tyypillistä. Erikoisemmat aiheet ja harvinaisemmat esineet puoltavat kuitenkin paikkaansa siinä, että niiden takia museoon tulevat katsojat näkevät samalla muita näyttelyitä ja muuta esineistöä.¹⁰⁶ Seksologisen aineiston kohdalla on pohdittava, mitä siitä voidaan laittaa esille. Tunnistettaviin henkilöihin liittyvän materiaalin paikka ei ole mielestäni näyttelyssä, se ei olisi olennaista kulttuuri-ilmiön kuvaamisessa. Enemmän mietityttää se, pystyykö tällaista näyttelyä ylipäättänsä tekemään museoon, jossa vuosittain vierailee satoja alakoululaisia. Mikä on aikuisille kulttuurihistorialliseen näyttelyyn soveltuvaa, ei välttämättä ole sitä lapsille. Tulisiko näyttely siis saada erilliseen tilaan niin, että siihen olisi elokuvien tavoin ikäraja K18?¹⁰⁷ Näiden kysymysten eteen joudutaan tulevaisuudessa. Ensin tämä materiaali on kuitenkin tutkittava, luetteloitava ja dokumentoitava. Vasta sitten voidaan nähdä, miten sitä pystytään hyödyntämään. Joka tapauksessa, vaikka kokoelmaan ei koskaan asetettaisi julkisesti nähtäville, puoltaa säilyttämistä sen kulttuurihistoriallinen arvo niin tutkijoiden materiaalina kuin aikansa dokumenttina.

Lauri Nautelan kokoelma on suuri kokonaisuus, joka yhdellä kertaa tapahtuneen kokonaisvaltaisen lahjoituksen vuoksi on säilyttänyt suuren osan keräilijänkontekstistaan ja siihen

¹⁰⁵ Vrt. Lehto-Vahtera 2004, 133.

¹⁰⁶ Heinonen & Lahti 1996, 75.

¹⁰⁷ British Museumiin perustettiin vuonna 1865 Secretum eli salainen museo, jotta voitaisiin tutkia varhaisempien kulttuurien ja aikakausien sekä valtakunnan laajetessa kohdattavien vieraiden kulttuurien seksuaalisia tapoja. Secretumin esineistöä suurin osa on yksityisen keräilijän kokoelmasta. Siihen kuuluu muun muassa kreikkalaisia maljakoita, egyptiläisiä veistoksia, vesivärimaalauksia, leikekirjoja, valokuvia ja pornografisia kortteja. Välillä kokoelmaan on päässyt tutustumaan vain ”herrasmiehet”, välillä on tarvittu henkilökohtainen lupa museon johtajalta. Nykyään Secretum on osa BM:n keskiajan ja myöhäisantiikin osastoa. (Gaimster 2000, 10, 12–15.)

liittyvästä informaatiosta. Keräily oli Laurille rakas harrastus, hän suhtautui siihen intohimoisesti. Lauri eli eristäytyneesti eikä keräilyllä ollut hänelle sosiaalista merkitystä. Hän ei osallistunut keräilijöiden tapahtumiin. Ystävilleen hän kuitenkin esitteli mielellään kokoelmaansa ja näytti uusimmat siihen liittämänsä esineet. Lauri Nautelan ystävä Heikki Peltari ei osaa sanoa, ajatteliko Lauri kokoelmansa historiallista arvoa, ehkä hän ajatteli jotain saaneensa aikaan. Kulttuuri- ja kotiseututyöstä saamansa tunnustukset merkitsivät hänelle kuitenkin paljon. Hän oli saamastaan huomiosta liikuttunut ja puhui elämästään kaksiosaisena: ennen ja jälkeen Aurora-mitalin.¹⁰⁸ Lauri ei itse puhunut kokoelmansa merkityksestä. Laurin lapsuudenystävä on muistellut sanoneensa Laurille, että ”kunhan aika kuluu niin hänet mainitaan lehdillä, mitkä näitä asioita tallentavat”. Tähän Lauri oli vain hymähtänyt.¹⁰⁹ Lauri Nautelan esihistoriallista kokoelmaa luetteloineelle arkeologi Satu Mikkonen-Hirvoselle on kuitenkin jäänyt käsitys, että Lauri ilahtui kovasti, kun hänen löytönsä puhdistettiin ja luetteloiitiin. Hänen mielestään Lauri oli omalla tavallaan ylpeä kokoelmastaan ja toivoi, että löydöt jonain päivänä olisivat osana näyttelyä. Lauri oli myös korostanut, että kokoelma oli lietolaisten yhteistä menneisyyttä, ja hänen roolinsa oli vain keräilijän rooli.¹¹⁰

Lauri Nautelan kokoelma on monipuolinen ja rönsyilevä. Se ei kauttaaltaan täytä monien tutkijoiden korostamaa selektiivisyyden vaatimusta eikä ainakaan ei-kahta-samanlaista-periaatetta. Lauri ei itse varmasti (ainakaan tietoisesti) määritellyt keräilyään kovin tarkkaan. Tuskin hän ajatteli kokoelmaansa teoreettiselta kannalta pohtien, täyttääkö se keräilijän kokoelmalle asetettuja vaatimuksia. Lauri loi itse kokoelmansa säännöt ja antoi niiden joustaa tarpeen vaatiessa, Laurille hänen keräilynsä tulos oli kokoelma.¹¹¹ Lauri Nautelan keräilyssä oli addiktiivisia piirteitä. Hän omisti suuren osan elämänsä keräilylle, täytti kaikki paikat keräämillään esineillä. Lasse Majuri on artikkelissaan mielestäni kuvannut asiaa kauniisti:

Laurin elämäkerta on työläästi luettavissa asioista, joita hän tallensi jälkipolville. Mitään hän ei heittänyt pois, mistä voi jo päätellä, että kaikki ei ollut hyvin. Maaninen keräily on ollut jonkin puutteen kokemista, jonkin vajauksen loppumatonta täyttämistä. - - Suklaarasioihin hän keräsi loputtomasti iskosten sirpaleita. Sirpaleina taisi olla itsetuntokin.¹¹²

¹⁰⁸ Peltari 2005.

¹⁰⁹ Veijula 2001, 22.

¹¹⁰ Mikkonen-Hirvonen 2005.

¹¹¹ Vrt. Andersson 2006, 6.

¹¹² Majuri 2007, 184.

Lauri Nautelan keräilylle oli uskoakseni tärkeää se, että hän tunsi keräilynsä kohteet ”omikseen”. Keräily ei ollut vain keräiltävän tavarapaljouden kasvattamista, vaan keskittymistä omiin – vaikkakin lukuisiin – kiinnostuksen kohteisiin ja myös niihin liittyvän tiedon lisäämiseen. Esimerkiksi sotilaallista aineistoa ei Laurin kokoelmasta löydy, sodat tai sotahistoria eivät häntä kiehtoneet. Koskijoki toteaa, että monille keräilijöille juuri tällainen keräilykohteen ”omuus” on merkittävää. ”Omuus” voi syntyä esimerkiksi sellaisten esineitten keräilystä, jotka liittyvät omaan henkilöhistoriaan.¹¹³ Lauri Nautelalle tällaista hyvin henkilökohtaista esineistöä edusti ainakin hänen seksologinen kokoelmansa. Sen muodostamisessa lienee toteutunut Koskijoen ajatus, että ”’oman’ kokoelman luominen ja täydentäminen on myös symbolista keräilijän oman persoonan täydentämistä, kokoelma on eräänlainen minän lisäke. Rakentaessaan kokoelmaansa keräilijä rakentaa samalla itseään, minäkuvaansa.”¹¹⁴

Vaikka Laurin keräily täytti hänen koko elämänsä, hän osasi ilmeisesti katsella harrastustaan myös ulkopuolelta. Minulle syntyi jo alustavan kokoelmiin tutustumisen myötä sellainen kuva, että Lauri suhtautui itseensä ja keräilyynsä tietyllä tavalla leikinomaisesti.¹¹⁵ Tähän viittaavat mielestäni hänen talteen ottamansa pilakuvalehtileikkeet valtavien keräilymäärien keskellä istuvista ukoista (ks. Liite 3) sekä kuvasarja (sekin lehdistä leikattu) miesten kasvokuvista. Kuvien yhdistävä piirre on, että kaikilla miehillä on parta, kuten Laurilla itselläänkin oli.

Lauri Nautelan museokokoelma on vasta muodostumassa. Tässä vaiheessa ei voi vielä sanoa, minkälaisen lopullisen muodon se luetteloinnissa saa. Koska luettelointi on esineiden luokittelua ja järjestämistä, tulee museokokoelma olemaan enemmän ruodussa kuin keräilijän kokoelma. Uskoakseni kaikkia rönsyjä ei luetteloitikaan kokoelmasta karsi, eikä siihen ole mielestäni tarvetta. Lauri Nautelan museokokoelma tulee aina kuvastamaan keräilijänsä historianharrastusta, kiinnostuksen kohteita, persoonallisuutta ja identiteettiä.

¹¹³ Koskijoki 1994, 78.

¹¹⁴ Koskijoki 1994, 78. Ks. myös Pearce 1992, 55–66. Olen lyhyesti käsitellyt keräilyä minän jatkeena luvussa 3.2.

¹¹⁵ Myös Laurin ystävä mainitsee, että ”Lauri suhtautui itseensä huumorilla, ei ollut piukkapipo”. Pelttari 2005.

LÄHTEET

TUTKIMUSAINEISTO:

Nautelankosken museo:

Lahjakirja 1990. Lauri Nautelan Liedon kunnalle lahjoittamien kokoelmien lahjakirja.

Lauri Nautelan kokoelmat. Tarkoittaa viitatessa sekä Lauri Nautelan keräilijän kokoelmaa että luetteloitua museokokoelmaa.

Lehtonen, Kaisa 2000. Lauri Nautela harrastaja-arkeologina. – Teksti Nautelankosken museon perusnäyttelyyn *Kivikauden pyyntimiehen jäljillä*.

NKMA = *Nautelankosken museon arkisto*. Lauri Nautelan lahjoituksen arkistoaineistot.

Pääasiassa luetteloimatta ja yksilöimättä. Työssä käytetty seuraavia:

- valokuvat
- asiakirjat ja Lauri Nautelan paperit
- lehtileikkeet

Säädekirja 1996. Nautelankoski-säätiön perustamisen säädekirja.

Vesanen, Elina 2005. Lauri Nautela posliinikeräilijänä. – Teksti Nautelankosken museon näyttelyyn *Käsiteltävä varoen – posliinin tarina* liittyen.

Ykspetäjä, Terhi 2002. Ei kaikki kultaa ko kiiltää eikä hopia ko hohtaa. – Teksti Nautelankosken museon näyttelyyn *Kaikilla rahaa on – harvalla hyvä hevonen* liittyen.

Haastattelut ja keskustelut:

Huurre, Matti 2008. *Puhelinkeskustelu* (22.10.2008) koskien Lauri Nautelaa ja hänen yhteyksiään arkeologeihin. Muistiinpanot tekijän hallussa, arkistoidaan Nautelankosken museoon.

Mikkonen-Hirvonen, Satu 2005. *RE: RE: Kysymyksiä Lauri Nautelasta*. Sähköpostitse tehty haastattelu koskien Lauri Nautelan arkeologista kokoelmaa. Vastaukset lähetetty Terhi Ykspetäjä-Remekselle 1.11.2005. Vastaanottajan hallussa, arkistoidaan Nautelankosken museoon.

- Mikkonen-Hirvonen, Satu 2008. *Keskustelu* Turun maakuntamuseossa 14.7.2008 koskien Lauri Nautelan arkeologista kokoelmaa ja sen luettelointia. Jälkeenpäin kirjoitetut muistiinpanot tekijän hallussa, arkistoidaan Nautelankosken museoon.
- Pelttari, Heikki 2005. *Haastattelu* Nautelankosken museossa, Liedossa 26.10.2005. Vastaanottajan hallussa, arkistoidaan Nautelankosken museoon.
- Torvinen, Markku 2008. *Puhelinkeskustelu* (30.7.2008) koskien Lauri Nautelaa ja hänen yhteyksiään arkeologeihin. Muistiinpanot tekijän hallussa, arkistoidaan Nautelankosken museoon.
- Viskari, Leena 2000–2008. *Keskustelut* Nautelankosken museossa koskien Lauri Nautelaa, hänen keräilyään ja kokoelmaansa. Ei kirjallisessa muodossa.

Sähköpostiviestit:

- Kekki, Lasse 2006. *Re: Lauri Nautelan kokoelmasta*. Sähköpostiviesti koskien Lauri Nautelan seksologista kokoelmaa. Lähetetty Terhi Ykspetäjä-Remekselle 21.6.2006. Vastaanottajan hallussa.
- Luoto, Jukka 2008. *VS: Lauri Nautelasta*. Sähköpostiviesti koskien Lauri Nautelaa ja hänen yhteyksiään arkeologeihin. Lähetetty Terhi Ykspetäjä-Remekselle 28.7.2008. Vastaanottajan hallussa.
- Majuri, Lasse 2006. *Vs: Re: Lauri Nautelan kokoelmasta*. Sähköpostiviesti koskien Lauri Nautelan seksologista kokoelmaa. Lähetetty Terhi Ykspetäjä-Remekselle 30.6.2006. Vastaanottajan hallussa.
- Mustola, Kati 2006. *Re: Lauri Nautelan kokoelmasta*. Sähköpostiviesti koskien Lauri Nautelan seksologista kokoelmaa. Lähetetty Terhi Ykspetäjä-Remekselle 29.6.2006. Vastaanottajan hallussa.

KIRJALLISUUS:

Kulttuurien tutkimuksen laitoksen arkistot, MUSE-kokoelma, Turun yliopisto:

- Andersson, Laura Lotta 2006. *Collection Vera Saarela Suomen kansallismuseossa. Yksityisen kokoelman ja museon suhteista*. Museologian proseminaariesitelmä. MUSE/kk/51.

Holopainen, Tuula 2003. *Edvard August Vainion kokoelma Turun yliopiston kasvimuseossa. Erään kasvitieteilijän elämäntyö ja sen merkitys*. Museologian proseminariesitelmä. MUSE/kk/31.

Monisteet:

Asola, Anu & Reilander, Jorma 1984. *Liedon kotiseutumuseon korjaus- ja sisustussuunnitelma*. Turun maakuntamuseo. Monistettu raportti Nautelankosken museon arkistossa.

Sanomalehdet:

Hbl = Hufvudstadbladet.

Med stenålder som granne. *Hufvudstadbladet* 2.11.1990.

TS = Turun Sanomat.

Nautelankosken varrelle kolmas museo. Lieto sai arvokkaan lahjoituksen. *Turun Sanomat* 9.8.1990.

TT = Turun Tienoo

Lauri Nautela lahjoitti kokoelmansa lietolaisille. *Turun Tienoo* 9.8.1990. (a)

Upea lisä myllymuseoalueeseen. Tutkijoiden käyttöön, yleisön nähtäväksi. *Turun Tienoo* 9.8.1990. (b)

Nautelan mylly on pessyt kasvonsa. *Turun Tienoo* 24.9.1992.

Lauri Nautela sai Aurora-mitalin. *Turun Tienoo* 2.11.1993.

Vanhalla on löytöjä ylt'ympäriinsä. *Turun Tienoo* 19.10.1995.

Lauri Nautelalle Pietarin avain. *Turun Tienoo* 11.6.1996.

Muu kirjallisuus:

Alexander, Edward P. 1982 (1979). *Museums in Motion: An Introduction to the History and Functions of Museums*. Nashville: American Association for State and Local History.

- Baudrillard, Jean 1994. The System of collecting. – John Elsner & Roger Cardinal (Ed.): *The Cultures of Collecting*. Critical Views. London: Reaktion Books. (7–24.)
- Csikszentmihalyi, Mihaly 1993. Why We Need Things. – Steven Lubar and W. David Kingery (Ed.): *History from Things: Essays on Material Culture*. London & Washington: Smithsonian Institution. (20–29.)
- Formanek, Ruth 1996. Why they collect: collectors reveal their motivations. – Susan M. Pearce (Ed.): *Interpreting Objects and Collections*. Leicester Readers in Museum Studies. London & New York: Routledge. (327–335.)
- Gaimster, David 2000. Sex & Sensibility at the British Museum. – *History Today*. Vol 50 (9) 2000. (10–15.)
- Heinonen, Jouko & Lahti, Markku 1996. *Museologian perusteet*. Toinen uudistettu laitos. Suomen museoliiton julkaisuja 42. Helsinki: Suomen museoliitto.
- Kiuru, Elina 1995. Rakkaudesta esineisiin. Keräilijän esinesuhde modernin ihmisen haaveiden ja päämäärien kuvastajana. – Elina Kiuru & Johanna Latvala 1995: *Rakkaista esineistä kulttuurirelativismiin*. Jyväskylän yliopiston etnologian laitoksen tutkimuksia 28. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. (5–100.)
- Lehto-Vahtera, Johanna 2004. Miksi museo on merkittävä? – Johanna Lehto-Vahtera (toim.): *Kokoelma August Pyölniitun ajatuksia*. Paimio: August Pyölniitun museo. (117–133.)
- Juvonen, Tuula 2002. *Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia*. Tampere: Osuuskunta vastapaino.
- Koskijoki, Maria 1994. Suomalainen keräilijä. – Mika Pantzar, Liisa Perälä & Mirja Kekki (toim.): *Kohti hyvän elämystä. Sosiosemioottisia näkemyksiä kulutukseen*. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus. (55–89.)
- Macdonald, Sharon 2006. Collecting Practices. – Sharon Macdonald (Ed.): *Companion to Museum Studies*. London: Blackwell Publishing. (81–97.)
- Majuri, Lasse 2007. Homot Suomen maaseudulla – diplomatiaa ja edustustoja. – Kati Mustola & Johanna Pakkanen (toim.): *Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa*. Helsinki: Like. (175–193.)
- Mustola, Kati 2007. Suomalaisten lesbo- ja homoliikkeiden historiaa. – Kati Mustola & Johanna Pakkanen (toim.): *Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa*. Helsinki: Like. (18–37.)
- Pearce, Susan M. 1992. *Museums, Objects and Collection: A Cultural Study*. Leicester and London: Leicester University Press.

Pöyhkäri, Ari 1996. *Keräilystä kokoelmaan. Sosiologisia ja filosofisia näkökulmia keräilyyn*. SoPhi Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 8. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Veijula, Toivo 2001. Lapsuudentoveri muistelee Lauria. – Sinikka Kauko-Vainio (toim.): *Nautelankosken museo*. Lieto: Nautelankoski-säätiö. (20–23.)

LIITE 1. Lauri Nautela ja arkeologi Satu Mikkonen-Hirvonen Nautelankosken sillalla (NKMA, valokuvat).

LIITE 2. Valokuvia Taimelan tilan vanhasta rakennuksesta (NKMA, valokuvat).

Vasemmalla oleva kuva on Taimelan keittiöstä. Keskimmäinen kuva on nurkkauksesta, joka esineistöineen on siirretty Lauri Nautelan museoon. Siitä ja alimmasta kuvasta näkyvät ikkunalaudalla olevat säilytysrasiat. Alimmas-
sa on myös ikkunan vieressä laatikosto, jonka muovilaatikoihin on merkitty tietoja löydöistä.

LIITE 3. Kaksi lehtileikettä Taimelan tilan vanhan rakennuksen kirjahyllystä (NKMA, lehtileikkeet).

